

**Analýza předvolebního vysílání Českého rozhlasu v období
před krajskými a senátními volbami konanými v říjnu
2012**

září 2013

Obsah

1. Úvod	3
2. Hlavní závěry a doporučení	3
3. Zadání analýzy.....	4
4. Teoretická východiska.....	5
5. Metodologie výzkumu a vymezení analyzovaného souboru.....	8
6. Analytická část.....	9
6.1. Kvantitativní analýza zpravodajských a publicistických pořadů	9
6.1.1. Zpravodajství na stanici ČRo 1 – Radiožurnál – kvantitativní analýza	9
6.1.1.1. <i>Popis analyzovaného souboru</i>	9
6.1.1.2. <i>Rozložení předvolebního zpravodajství v čase</i>	11
6.1.1.3. <i>Témata předvolebního zpravodajství</i>	12
6.1.1.4. <i>Aktéři předvolebního zpravodajství</i>	13
6.1.1.5. <i>Dílčí závěry analýzy zpravodajství podle výzkumných otázek</i>	17
6.1.2. Publicistika na stanici ČRo 1 – Radiožurnál – kvantitativní analýza	19
6.2. Kvalitativní analýza publicistických pořadů.....	21
6.2.1. Analýza vybraných komentářů od novinářů ČRo.....	21
6.2.2. Analýza vybraných rozhovorů z relace Ranní interview	26
6.2.3. Analýza vybraných rozhovorů z dalších vymezených pořadů.....	27
6.3. Analýza krajských předvolebních diskusí ČRo vysílaných na stanici ČRo 1 – Radiožurnál	29
6.4. Vysílání ČRo a soulad s Pravidly předvolebního vysílání Českého rozhlasu – krajské a senátní volby 2012	34
6.5. Analýza předvolebních vizitek politických stran.....	36
7. Literatura	42
8. Přílohy	43
8.1. Pravidla předvolebního vysílání Českého rozhlasu – krajské a senátní volby 2012	43
8.2. Smlouva o dílo.....	46

1. Úvod

Tento materiál vznikl na základě zadání Rady Českého rozhlasu, které Centrum pro mediální studia CEMES FSV UK přijalo a realizovalo, jelikož to odpovídá jeho dlouhodobému cíli sledovat chování (performance) současných českých médií a naplňování normativních nároků, které jsou na tato média kladena, ať již platnými předpisy povahy regulační (zákony) i autoregulačními (vnitřní pokyny). CEMES v tomto svém dlouhodobém zájmu vychází z předpokladu, že regulační i autoregulační normativy jsou významné kulturotvorné faktory, které se podílejí na utváření dobové podoby politické i mediální kultury a přispívají k aktuálnímu stavu demokratických poměrů v české společnosti. Zvláštní pozornost přitom CEMES věnuje kulturotvorné roli médií veřejné služby, neboť ta mají sociálně a kulturně prestižní postavení a rozhodujícím způsobem formují sociální a politické prostředí, k němuž se občanské České republiky vztahují jako k platnému a žádoucímu.

2. Hlavní závěry a doporučení

- 2.1 Z hlediska rozložení pozornosti v rámci jednotlivých analyzovaných pořadů bylo nejvíce výpovědí ke krajským a senátním volbám přítomno v pořadu Radiožurnálu *Hlavní zprávy*. Je z toho zřejmé, že Radiožurnál vhodně a správně směřuje klíčovou veřejnou agendu (jíž volby nepochybně jsou) do nejprestižnějšího zpravodajského pořadu, kterým disponuje.
- 2.2 Volby jsou Českým rozhlasem převážně vykreslovány jako soutěž svého druhu (jako „dostihy“). V tematické struktuře obrazu voleb proto převládají témata probírající jednotlivé aspekty průběhu voleb – bez ohledu na typ voleb dominují témata volební účast, volební preference a možná podoba a rozložení sil v příslušných zastupitelských orgánech. Přístup soustředující se na proceduru voleb, účast voličů a šance politických subjektů přispívá k trendu věcného vyprazdňování politického života společnosti.
- 2.3 Důraz na pojetí voleb jako svébytného klání ilustruje i skutečnost, že mezi aktéry, kteří ve vztahu k volbám promlouvali ve vysílání, byl nejvíce zastoupen představitel firmy, která prováděla výzkumy veřejného mínění, resp. preferencí voličů.
- 2.4 Pojetí voleb jako klání (soutěže) podporuje i předvolební publicistika, která se volbou témat i mluvčích orientuje především na technologii volebního rozhodování a predikci možných výsledků.
- 2.5 Předvolební diskusní pořady jsou ve svém celku v zásadě nestranné, ale vykazují jistou inklinaci k výraznému sebeprosazování moderátora jako performátora, který má sklon vyvyšovat se nepřiměřeným způsobem nad pozvané hosty.

3. Zadání analýzy

Zadavatel: Rada Českého rozhlasu (ČRo)

Realizátor: CEMES FSV UK

Realizační tým:

Prof. PhDr. Jan Jirák, Ph.D.

Mgr. Vlastimil Nečas, Ph.D.

PhDr. Tereza Rábová

PhDr. Tomáš Trampota, Ph.D.

Mgr. Radim Wolák

Předmět analýzy:

Analýza vysílání je primárně zaměřena na tři oblasti (viz Smlouvu o dílo v přílohách této analýzy):

- a) Nakolik si ČRo během stanoveného období v rámci svého vysílání počínal v souladu s posláním média veřejné služby uvedeným v Zákoně 484/1991 sb. o Českém rozhlasu a v Kodexu Českého rozhlasu. Zásadní zřetel přitom bude brán k § 2 zákona 484/1991 sb. a k Preambuli a 6. článku Kodexu Českého rozhlasu, kde jsou vymezeny hlavní úkoly veřejné služby v oblasti rozhlasového vysílání vážící se zejména k problematice
- poskytování objektivních, ověřených, ve svém celku vyvážených a všestranných informací pro svobodné vytváření názorů;
 - poskytování nestranného a nezávislého zpravodajství, informace, komentáře a analýzy.

Vymezení analyzovaného materiálu:

- Zpravodajství: hlavní zprávy (7:00), hlavní zprávy a Ozvěny dne (12:00–12:30), hlavní zprávy a Ozvěny dne (18:00–18:30) a hlavní zprávy a Stalo se dnes (21:00–21:30).
 - Publicistika: Ranní interview (7:51–8:00), Dvacet minut Radiožurnálu (17:06–17:25), Ozvěny dne (publicistická část, polední i odpolední), Stalo se dnes (publicistická část).
- Analyzovány budou příspěvky tematicky vztahované ke krajským a senátním volbám
- Analyzované období: 1. – 20. října 2012
- Krajské předvolební diskuse ČRo vysílaných na stanici ČRo 1 – Radiožurnál („Volební speciál Martina Veselovského“)
- Analyzované období: 28. srpna – 8. října 2012.

- b) Zhodnocení toho, zda ČRo ve zkoumaných pořadech postupoval v souladu s vlastním interním dokumentem „Pravidla předvolebního vysílání Českého rozhlasu – krajské a senátní volby 2012“

- c) Analýza předvolebních vizitek politických stran připravených a prezentovaných Českým rozhlasem a analýza jejich pozice ve vysílání.

Použité metody dle zadání

Analýza je založena na kombinaci kvantitativní obsahové analýzy a kvalitativní textuální analýzy. Aplikované metody, výběr a zdůvodnění analyzovaného souboru a operacionalizace sledovaných aspektů vysílání jsou uvedeny v kapitolách 4 a 5.

4. Teoretická východiska

Vztah médií a politiky patří zvláště v předvolebním období k citlivým a současně obtížně uchopitelným tématům veřejné politické diskuse. Média jako na jedné straně základní komunikační kanál informující o aktuálním (nejen) politickém dění ve společnosti a zprostředkovatel sdělení mezi politickými aktéry a širokou veřejností, na straně druhé jako prostor pro legitimizovanou deliberaci rozdílných ideových názorů a politických přesvědčení, hrají v rámci zprostředkování politiky klíčovou roli, často jsou pro voliče základní oporou orientace v názorech, hodnotách a přesvědčeních aktérů politického života a reprezentantech politických stran a hnutí. Právě ve vztahu k politické debatě vystupuje do popředí význam tisku, rozhlasu, televize a „nových médií“ jako tvůrců, zprostředkovatelů a moderátorů veřejné diskuse o politice. Před médii tak vyvstává významný rozměr jejich společenské odpovědnosti – v uзуální i normativní rovině zodpovídají totiž za to, aby byl průběh veřejné politické diskuse vnímán veřejností jako spravedlivý a věrohodný, a tato norma je do jisté míry kodifikována v legislativě, která se pak stává měřítkem vhodnosti či nevhodnosti jednání médií. Odpovědnost za podobu, průběh a obsah předvolební veřejné debaty v nejširším slova smyslu není mezi stávající média distribuována rovnoměrně: periodický tisk (noviny a časopisy) je z této odpovědnosti vyňat fakticky i formálně – společnost ani zákon nepředpokládají, že by tisk a jeho internetové deriváty a substituty nutně musely být nestranné. Jiná situace ale panuje v oblasti vysílacích médií. Těm v českém prostředí zákon ukládá povinnost vyhovět některým kvalitativním nárokům spojeným s demokratickou rolí médií, zvláště s jejich podílem na procesu utváření názorů. I když například v českém prostředí je tato povinnost uložena všem vysílatelům (tedy médiím soukromým i médiím veřejné služby), v commonsensové rovině je spojována především s médii veřejné služby, tedy s Českým rozhlasem a Českou televizí (ČTK stojí poněkud mimo tento rámec úvah o společenské odpovědnosti, neboť funguje ve specifickém sociopolitickém kontextu i ekonomickém modelu). Média veřejné služby (v českém rozkolísaném terminologickém prostředí také „veřejnoprávní média“ či řidčeji „média sloužící veřejnosti“) jsou a mají být etalonem normativních nároků, které jsou na média kladeny, kvintesencí příkladného (prosociálního) naplnění vztahu mezi médii a politickou sférou v demokratických poměrech.

Předkládaná analýza se soustřeďuje na to, jak v zákoně zakotvené normativní nároky plnil Český rozhlas jako médium veřejné služby (resp. jeho zpravodajsko-publicistická stanice ČRo 1 Radiožurnál) před krajskými a senátními volbami v roce 2012. Základní rámec přístupu k analýze přitom představují zákony 231/2001 a 484/1991 Sb. v platném znění a Preambule a Hlava II, článek 6 Kodexu Českého rozhlasu, kde jsou stanoveny základní úkoly definující, co znamená poskytování služby veřejnosti v oblasti rozhlasového vysílání. Zákon 231/2001 Sb. o provozování rozhlasového a televizního vysílání jako základní kodifikující text upravující a definující nároky na rozhlasové a televizní vysílání v § 31, bod 2 stanovuje, že *„provozovatel vysílání poskytuje objektivní a vyvážené informace nezbytné pro svobodné vytváření názorů“* a v bodě 3 určuje, že *„provozovatel vysílání je povinen zajistit, aby ve zpravodajských a politicko-publicistických pořadech bylo dbáno zásad objektivity a vyváženosti a zejména nebyla v celku vysílaného programu jednostranně zvýhodňována žádná politická strana nebo hnutí, popřípadě jejich názory nebo názory jednotlivých skupin veřejnosti, a to s přihlédnutím k jejich reálnému postavení v politickém a společenském životě.“* V bodě 4 pak popisuje povinnost provozovatelů *„sestavovat programovou skladbu tak, aby ve svém vysílání poskytovala vyváženou nabídku pro všechny obyvatele se zřetelem na jejich věk, pohlaví, barvu pleti, víru, náboženství, politické či jiné smýšlení, národnostní, etnický nebo sociální původ a příslušnost k menšině.“* Toto základní vymezení se pak promítá i do právní normy upravující chování Českého rozhlasu, tedy do Zákona 484/1991 Sb. o Českém rozhlasu, jehož § 2, bod 2 a) vymezuje poskytování služby veřejnosti služby jako: *„poskytování objektivních, ověřených, ve svém celku vyvážených a všestranných informací*

pro svobodné vytváření názorů. “ Duch takto pojaté služby veřejnosti rozhlasovým vysíláním se dále promítá do Preambule Kodexu Českého rozhlasu, kde se praví, že Český rozhlas „*Představuje fórum pro veřejnou diskusi, v níž je možno vyjadřovat široké spektrum názorů a hledisek*“ a „*Poskytuje nestranné a nezávislé zpravodajství, informace, komentáře a analýzy.*“ Toto základní vymezení je rozpracováno v Hlavě II, článku 6, který stanovuje, že „*Český rozhlas poskytuje posluchačům informace důležité pro jejich všestrannou orientaci a svobodné utváření názorů*“ a „*ve zpravodajských a publicistických pořadech Český rozhlas dbá na přesnost a nestrannost, spočívající především ve zjišťování a ověřování skutečnosti.*“

I když příslušné zákony i na ně navazující Kodex vykazují značnou vnitřní pojmoslovnou soudržnost, fakticky jsou formulačně vágní a ponechávají až příliš velký prostor pro výklad obsahu a naplnění daných normativních nároků. Pro zákonodárce byla klíčovým parametrem zjevně „objektivita“. To je základní normativní nárok na podobu zpravodajství v demokratických poměrech, který je ale z definice nedosažitelný a jen obtížně zjištělný. Fakticky je to historicky podmíněná komunikační konvence, jejíž podstatou je snaha o co největší míru potlačení takových výrazových prostředků, které implicitně signalizují či explicitně vyjadřují postoj mluvčího (novináře, resp. média). Současně je ovšem objektivita i vyvíňující komunikační strategie médií i jednotlivých novinářů – dodržení normativního požadavku „objektivita“ je v liberálně demokratických společnostech dostačujícím dokladem profesionality a prosociálního chování. To vede k tomu, že objektivita je aktivně definována i samotnými médii a přechází do produkčních rutin (například v profesní dovednosti „nechat zaznít obě strany“). O objektivitě jako ritualizované komunikační strategii psala počátkem 70. let minulého století ve velmi vlivném článku opřeném o empirický výzkum novinářů socioložka Gay Tuchmanová (Tuchman 1972).

Jelikož se jedná o parametr komplexní povahy, bývá charakterizován pomocí konkretizací nižšího řádu, především pluralitou, nestranností, vyvážeností a věcností (ve smyslu deemocionalizací) a faktickou správností, přičemž názory na to, které parametry konstituují objektivitu, se i v odborné komunitě liší. Jedno z nejvlivnějších představili Westerstahl a kolektiv (Westerstahl et al., 1983) podle kterých lze objektivitu rozložit na dvě složky; faktičnost a nestrannost. Faktičnost je složena z kritérií pravdivosti a kritérií relevance. Kritéria pravdivosti postihují faktickou správnost výpovědi, její přesnost a úplnost. Kritéria relevance postihují, zda jsou obsaženy všechny informace a aktéři, kteří jsou pro událost relevantní. Nestrannost jako druhá ze složek objektivitě si všímá více toho, jak jsou informace zpracovány, zda se aktérům dostává rovného přístupu, srovnatelný rozsah prostoru a zpracování výpovědí. Lze ji dále rozložit na kritéria vyváženosti a kritéria neutrální prezentace. Jak je z modelu patrné, některé složky faktičnosti, jako je faktická správnost, lze při zkoumání mediálních obsahů analyzovat jen s obtížemi a vyžaduje srovnání s extramediálními daty či extramediální realitou. Nicméně další složky, jako jsou relevance, vyváženost a neutrálnost jsou kritéria v rámci analýzy mediálních obsahů a politické komunikace běžně používané (Trampota, Vojtěchovská, 2011). Tyto konkretizace vycházejí z představy, že by média měla v demokratické společnosti zprostředkovávat a umožňovat přístup všem relevantním politickým názorům a přesvědčením, které ve společnosti kolují. Klíčová je z tohoto hlediska zejména otázka přístupu do mediálních obsahů a kdo má možnost k jednotlivým tématům promlouvat (access to content, viz McQuail, 1992). Principy konstituující objektivitu se opírají o představu, že by mediální obsahy měly být otevřeným prostorem a editační politika redakcí si nevyhradzuje právo vybírat a hodnotit, které ideové názory jsou pro voliče vhodnější a které méně a poskytovat možnost svobodné volby až konečnému uživateli médií – potenciálnímu voliči. Tyto principy, vztahující se ve většině mediálních systémů Evropy na rozhlas a televizi, předpokládají, že každé z vysílacích médií poskytuje rovný a nestranný přístup všem politickým proudům a směrům, jak z hlediska prostoru, tak z hlediska zpracování.

Často zmiňovaným a nepochybně významným parametrem konstituujícím objektivitu je dodržování co nejvyšší míry postojové neutrality profesionálních mluvčích (hlasatelů, reportérů, moderátorů). Verbální, neverbální i zvukové či obrazové signály předpojatosti (bias) bývají chápány jako oslabování principu objektivitu a známka nedostatečné profesionality. Předpojatost lze přitom signalizovat různými způsoby: volbou implicitně hodnotících slov, suprasegmentálními prvky neverbálního projevu, budováním manipulativního interpretačního kontextu (např. způsobem formulování a kladení otázek či způsobem reagování na odpovědi). Míru (ne)předpojatosti se pak budeme snažit postihnout v kvalitativní interpretaci poukazem na případné vyskytující se signály vyznačující hodnocení či hodnotící kontextualizaci.

Pro účely předkládané analýzy se budeme snažit sledovat právě naplňování těchto parametrů, a to pomocí zjišťování kvantitativních ukazatelů (četnosti výskytu politických aktérů a četnosti výskytu referování o politických aktérech mohou být hrubým orientačním ukazatelem vyváženosti či nevyváženosti) a interpretace obsahu vysílání jako textu nesoucího význam (tato kvalitativní rovina může naznačit jemnější nuance v reálné vyváženosti a nestrannosti média). Tento přístup se pak promítá i do formulace výzkumných otázek, které se zaměřují na distribuci sdělení, tematickou pestrost, přítomnost politických aktérů ve vysílání jako mluvčích a přítomnost aktérů jako předmětu referování.

Pro sledování parametru vyváženosti je důležitá (a současně těžko uchopitelná) skutečnost, že zákon mluví o vyváženosti „ve svém celku“, aniž tento celek definuje. Ze skutečnosti, že se mluví o vyváženosti v nějakém celku, plyne, že se jedná o relativní ukazatel, který je vztažen k nějakému souhrnu vysílání. To, že není tento celek definován, pak nechává volnost v tom, co je oním celkem – je to úhrn vysílání za stanovené období, je to soubor srovnatelných pořadů (například hlavních zpravodajských relací) za stanovené období, je to množina tematicky spjatých výpovědí za stanovené období?

Pro potřeby analýzy byl zadáním jasně daný časový parametr, tedy „sledované období“, nebylo ale dáno kvalitativní vymezení celku. Proto jsme se nakonec rozhodli pro méně obvyklou, ale podle našeho názoru perspektivní cestu: rozhodli jsme se považovat za celek všechny tematicky spjaté výpovědi, které se v daném období v poskytnutém materiálu vyskytly. Výpověď (utterance) je proto základní jednotkou analýzy a souhrn všech výpovědí je celkem, k němuž můžeme vztahovat především normativní nárok vyváženosti.

Dalším problémem vztahu médií a politiky je to, jak se média dokáží vyrovnat s trendem, který politologie registruje jak věcné „vyprazdňování“ politiky. Je to trend, jehož podstatou (podporovanou i strategy komunikačního chování politiků a politických subjektů) je přenášení důrazu z věcné stránky politiky (identifikace problémů společnosti a alternativ jejich – pokud možno dlouhodobých – řešení) do oblasti jevové: politika bývá předváděna jako osobní střet (personalizace), popřípadě jako soutěž podobná sportovnímu utkání. Média mají silnou tendenci se tomuto pojetí přizpůsobovat a aktivně je rozvíjet a tím podporovat (v literatuře pojednávající o současném pojetí předvolebního zpravodajství se objevuje srovnání s dostihy). Mediální obraz politiky v předvolebním období je pak nejsilněji konstruován jako osobní střet mezi kandidáty (s důrazem na sympatie, průzkumy oblíbenosti, osobní charakteristiky apod.) a jako osobitě sportovní klání (s důrazem na tipování výsledku, šance „hráčů“, sympatie „fanoušků“ – tedy voličů, pravidla utkání apod.).

Prezentace voleb jako „dostihů“ bývá spojována s komerčními médii a považována za známku depolitizace, zpovrchnění a trivializace. V analýze se proto snažíme si případných projevů tohoto trendu všimnout, jelikož depolitizace, povrchnost a trivializace jsou projevy, které odporují principu veřejné služby a v ČRo by se měly vyskytovat co nejméně, neboť naplnění jeho poslání oslabují.

5. Metodologie výzkumu a vymezení analyzovaného souboru

Kvantitativní obsahová analýza zpravodajství ČRo

analyzovaného souboru: hlavní zprávy (7:00), hlavní zprávy a Ozvěny dne (12:00–12:30), hlavní zprávy a Ozvěny dne (18:00–18:30) a hlavní zprávy a Stalo se dnes (21:00–21:30)
- Analyzovány byly příspěvky tematicky vztažené ke krajským a senátním volbám.
Přesné metodické vymezení analýzy je popsáno v kapitole 6.1.1.

Kvalitativní textuální analýza publicistických pořadů

Analyzované pořady: Ranní interview (7:51–8:00), Dvacet minut Radiožurnálu (17:06–17:25), Ozvěny dne (publicistická část, polední i odpolední), Stalo se dnes (publicistická část)

Kvalitativní analýze bylo z uvedeného materiálu podrobeno:

5 komentářů od novinářů ČRo,

6 rozhovorů z relace Ranní interview,

6 rozhovorů z výše uvedených dalších publicistických relací,

(a to rozhovorů na nejdůležitější vnitropolitická témata a s výběrem v obou uvedených šesticích v poměru 3 rozhovory s politiky vládní koalice, 3 s politiky parlamentní opozice).

V případě potřeby mohou být zařazeny další pořady, výběr lze z opodstatněných důvodů upravit.

Dále byla provedena

- Analýza krajských předvolebních diskusí ČRo 1 – Radiožurnál

Krajské předvolební diskuse ČRo vysílané od 28. srpna do 8. října na stanici ČRo 1 - Radiožurnál pod názvem „Volební speciál Martina Veselovského“.

- Analýza předvolebních vizitek

Analýzy předvolebních vizitek politických stran připravených a prezentovaných Českým rozhlasem a analýza jejich pozice ve vysílání.

Podrobný popis metodologického uchopení jednotlivých částí je vymezen v úvodních pasážích jednotlivých kapitol analytické části (zde popis není předkládán z důvodu minimalizace redundance textu), přičemž zvolené metody byly zvoleny tak, aby byly v souladu s pojetím definovaném v pasážích vymezujících teoretická východiska analýzy.

6. Analytická část

6.1. Kvantitativní analýza zpravodajských a publicistických pořadů

6.1.1. Zpravodajství na stanici ČRo 1 – Radiožurnál – kvantitativní analýza

S ohledem na zadání analýzy se v následující části soustředíme na rozbor předvolebního zpravodajství vysílaného v období 1. – 20. října na stanici ČRo 1 – Radiožurnál. Vzhledem k odlišné dramaturgii a koncepci analyzovaných pořadů budou sledované aspekty vyhodnoceny samostatně pro zpravodajství (Hlavní zprávy v 7.00, ve 12.00, v 18.00 a ve 21.00) a pro publicistiku (Ozvěny dne/Svět po dvanácté, Ozvěny dne po 18.00, Stalo se dnes po 21.00)

Analýza nestrannosti a vyváženosti obsahu zpravodajství je na úrovni kvantifikovatelných charakteristik posuzována zejména z hlediska přítomnosti a pestrosti aktérů, kteří měli přístup do vysílání, z hlediska tematické různorodosti příspěvků ve sledovaném období a z rozložení příspěvků ve sledovaném období, a sleduje také míru pozornosti věnovanou jednotlivým krajům ČR. Z tohoto předpokladu vychází formulace následujících výzkumných otázek, které jsou následně kvantitativně ověřovány:

1. Jaká byla časová distribuce příspěvků zaměřených na krajské a senátní volby ve vysílání ČRo 1 ve sledovaném období?
 - Sledujeme frekvenci příspěvků k volbám v průběhu října 2012 ve vysílání.
2. Jaká témata byla předmětem předvolebního zpravodajství ČRo 1 ve sledovaném období?
 - Předmětem analýzy jsou pouze příspěvky související s krajskými a senátními volbami v říjnu 2012. Soustředíme se tedy na témata, která se ve zpravodajství objevila v souvislosti s těmito volbami.
3. Kteří aktéři byli ve zpravodajství ČRo 1 ve sledovaném období přítomni či citováni?
 - Sledujeme strukturu aktérů, kteří měli možnost ve zpravodajství přímo vystoupit, a to v roli hostů či přímo citovaných zdrojů.
4. Kterým aktérům byla ve zpravodajství ČRo 1 ve sledovaném období věnována pozornost?
 - Sledujeme všechny osoby, kterým byla ve zpravodajství věnována pozornost, což je součet aktérů, kterým bylo umožněno přímo ve zpravodajství vystoupit a aktérů o kterých bylo referováno v rámci zpravodajství nebo byly tyto osoby zmiňovány „přímými“ aktéry.

6.1.1.1. Popis analyzovaného souboru

V průběhu sledovaného období bylo v rámci analyzovaných pořadů (viz kap.

5. Metodologie výzkumu a vymezení analyzovaného souboru) odvysíláno celkem 50 příspěvků (zpráv) vztahených ke krajským a senátním volbám. Vzhledem k relativně nízkému počtu příspěvků a skutečnosti, že v rámci jednoho odvysílaného příspěvku (zprávy) je zmiňováno více témat a aktérů, jsme za jednotku analýzy zvolili „výpověď“. Závěry tedy vychází z analýzy jednotlivých výpovědí ve zpravodajství, kdy je sledována identita mluvčího, tedy jeho jméno, statut (novinář, odborník, politik/pol. strana, veřejnost), téma jeho výpovědi a osoby/subjekty o kterých se vyjadřuje. Každá výpověď je vymezena původcem (kdo mluví) a tématem (o čem mluví). V relevantních případech je sledován také subjekt výpovědi (o kom mluví) a geografická oblast (kraj ČR), které se výpověď týká. Analýza vycházející z jednotlivých výpovědí poskytuje mnohem detailnější vhled do podoby zpravodajství, struktury aktérů i prezentovaných témat, než analýza příspěvků (zpráv).

Finální analyzovaný soubor tvoří celkem 481 výpovědí obsažených v celkem 50 zpravodajských příspěvcích (zprávách). Z celkového počtu 481 výpovědí je 185 výpovědí

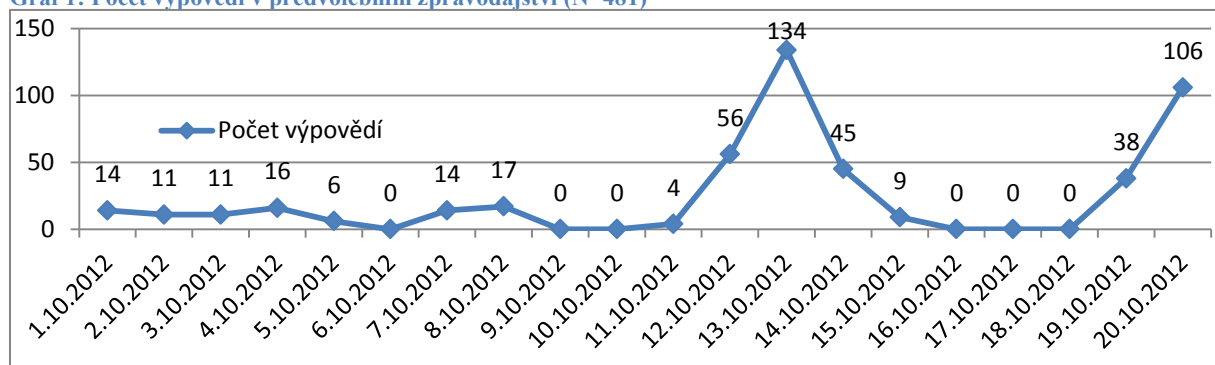
vztaženo ke krajským volbám, 194 k volbám senátním a 102 výpovědi se týkalo obou událostí, případně to jsou výpovědi obecnějšího charakteru.

Vzhledem k zadání analýzy jsou následující výsledky rozděleny do dvou skupin. První skupinu tvoří údaje k předvolebnímu vysílání ke krajským volbám, a to v období 1. – 13. října. Druhá skupina výsledků je vztažena k předvolebnímu vysílání k senátním volbám, a to v období 1. – 20. října 2012. Z analýzy jsou vyloučeny výpovědi, které se vztahují k povolebnímu vyjednávání po krajských volbách v období od 14. do 20. října.

Základní báze výpovědí ke krajským volbám v období 1. – 13. října tak čítá 185 jednotek a základní báze k senátním volbám v období 1. – 20. října čítá 194 jednotek. Zbýlých 102 výpovědí směřovalo k oběma událostem nebo se jedná o výpovědi zacílené obecněji k volební tématice.

Celkové rozložení jednotlivých výpovědí v rámci předvolebního období uvádí Graf 1. Jak je patrné z grafu i dalších ukazatelů (viz níže), nejvíce mediálně exponovaným obdobím byly samotné dny konání voleb, tedy 12. – 13. října, kdy proběhly krajské volby a současně první kolo senátních voleb a 19. – 20. října, kdy se konalo druhé kolo voleb senátních. Předvolební vysílání ČRo respektovalo požadavek na absenci volebního zpravodajství 3 dny před konáním voleb. Jedinou výjimkou byl 11. říjen, kdy v pořadu Hlavní zprávy v 18.00 vystoupil prezident republiky Václav Klaus, který během státní návštěvy Polské republiky odpověděl na dotaz zpravodaje Českého rozhlasu k nadcházejícím volbám: „*Jsem zvědav. Je to tak nejasné, tak zmatené ta naše rozhádaná politická scéna. Takový ten neklid, který panuje v naší veřejnosti díky spoustě věcí, mně skoro nedovoluje, abych řekl jakýkoliv soud, jakýkoliv odhad, co bude nebo nebude. Myslím, že vždycky v minulosti to bylo jasnější, než je to dneska. Bude to velká sondáž na téma toho, nakolik lidé se nechají ovlivnit zjednodušenými mediálními hrátkami a taky nakolik si ponechávají svůj rozum a svou hlavu. Bude s napětím sledovat, jak dopadnou.*“¹ Tento vstup prezidenta republiky sám o sobě nelze podle našeho názoru považovat za porušení informačního embarga před konáním voleb, ale je možné uvažovat o tom, že z hlediska pravidel přijatých ČRo nebylo zcela korektní, že odpověď byla vyvolána otázkou redaktora ČRo, který se tím fakticky (byť možná nevědomky) pokusil překročit hranice dané přijatými pravidly a získat odpověď, jež nepřímo předvolební informační embargo porušila. Připomeňme, že tato (jakkoliv pravděpodobně nezáměrná) komunikační strategie není v novinářském diskurzu ojedinělá. Již v teoretické části zmíněná Gay Tuchmanová (1972) mluví o „objektivitě jako strategickém rituálu“, který se realizuje tím, že novinář si najde mluvčího, který vyjádří to, co novinář sám říci nemůže.

Graf 1: Počet výpovědí v předvolebním zpravodajství (N=481)

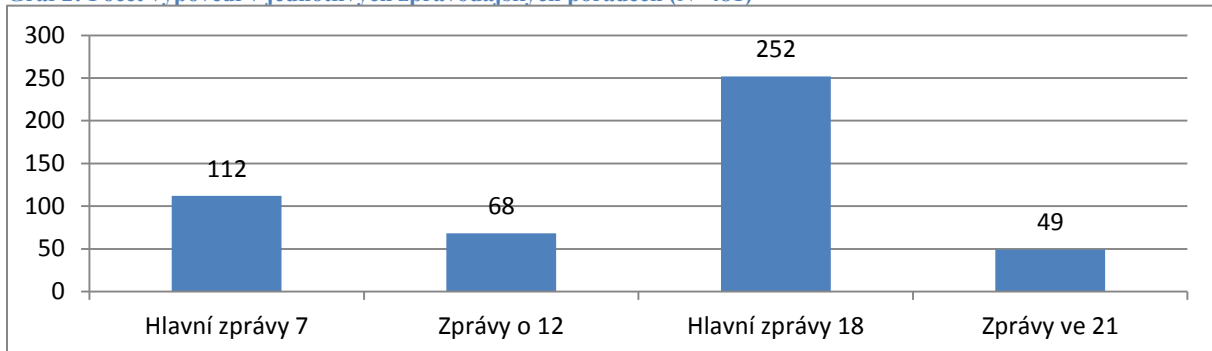

Z hlediska rozložení pozornosti v rámci jednotlivých analyzovaných pořadů můžeme konstatovat, že nejvíce výpovědi ke krajským a senátním volbám bylo přítomno v pořadu

¹ Václav Klaus pro ČRo, 11. 10. 2012, Hlavní zprávy v 18.00.

Hlavní zprávy v 18.00, a to 252 (52 %) ze všech zaznamenaných výpovědí, následovaný Hlavními zprávami v 7.00 kde se objevilo 112 (23 %) výpovědí k říjnovým volbám – viz Graf 2.

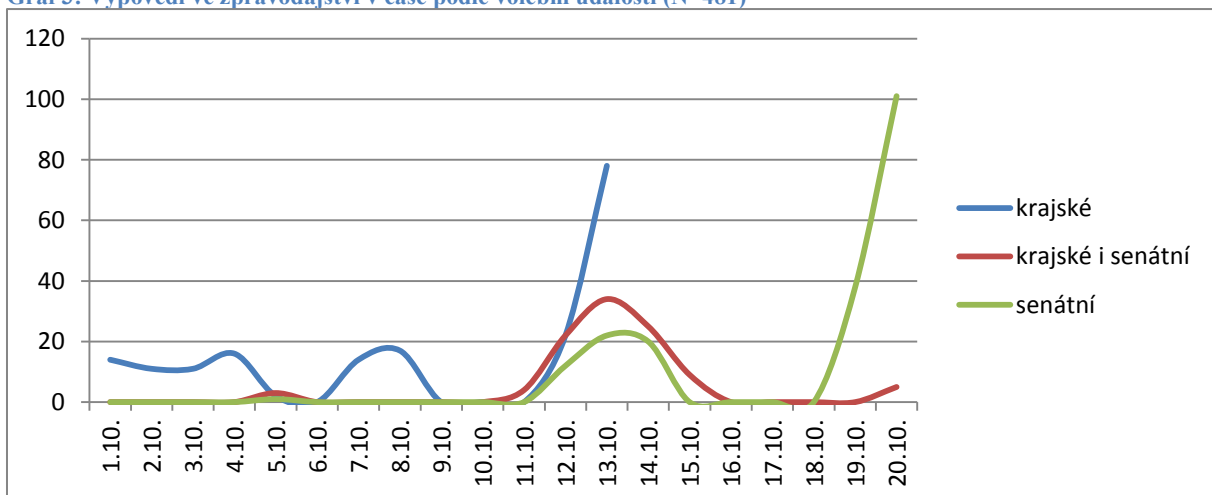
Graf 2: Počet výpovědí v jednotlivých zpravodajských pořadech (N=481)

6.1.1.2. Rozložení předvolebního zpravodajství v čase

Vzhledem k zadání analýzy byly sledovány výpovědi ke krajským volbám v období 1. – 13. října a k senátním volbám v období 1. – 20. října – viz Graf 3. Míra mediální pozornosti, kterou zpravodajství ČRo věnovalo oběma událostem, kopíruje načasování voleb samotných, kdy v případě krajských voleb můžeme pozorovat kontinuální zájem v průběhu prvních dvou říjnových týdnů, a to se zřetelnou kulminací pozornosti v obou dvou volebních dnech (12. – 13. října), kdy byly zpravodajské relace věnovány dění ve volebních místnostech a volební účasti. V období 1. – 13. října bylo v rámci sledovaných pořadů odvysíláno celkem 283 výpovědí k chystaným volbám, přičemž více než 66 procent (189) výpovědí bylo odvysíláno v rámci dvou volebních dnů (12. – 13. října). V případě druhého kola senátních voleb (19. – 20. října) byla situace podobná. Do 19. října bylo k senátním volbám odvysíláno 54 výpovědí (28 %), zatímco během dvou volebních dnů (19. – 20. října) bylo odvysíláno 139 (72 %) výpovědí a dominantním tématem byla účast voličů v druhém kole senátních voleb (33 % výpovědí) a popis politické situace (60 %), a to zejména novináři, doplňovaný přímými vstupy představitelů hlavních politických stran (P. Nečas, B. Sobotka, V. Filip, J. Dolejš).

Graf 3: Výpovědi ve zpravodajství v čase podle volební události (N=481)

6.1.1.3. *Témata předvolebního zpravodajství*

Výsledky analýzy tematické struktury zpravodajství rozdělujeme podle dvou hledisek – podle volební události, které se výpovědi týkaly, a podle pořadí, ve kterém byly odvysílány.

Pokud se zaměříme na celkové pořadí hlavních témat, tedy bez ohledu na krajské či senátní volby, pak nejčastějším tématem zpravodajství byla volební účast (27 % ze všech výpovědí), volby do Senátu PČR (18 %), preference jednotlivých kandidátů a stran (14 %) a obecné výpovědi k probíhajícím volbám (14 %) – viz Tabulka 1

Tabulka 1: Celkové pořadí témat v předvolebním vysílání (N=481)

Pořadí	Téma	Zprávy (7.00)	Zprávy (12.00)	Zprávy (18.00)	Zprávy (21.00)	Celkem
1.	účast ve volbách	11	15	92	12	130
2.	volby do senátu	21	18	42	4	85
3.-4.	preference	32	0	37	0	69
3.-4.	volby obecně	18	22	20	9	69
5.	volby do krajských zastupitelstev	10	4	25	4	43
6.	politické funkce	3	9	15	6	33
7.	vnitrostranické vztahy	2	0	6	1	9
8.	vztahy mezi stranami	2	0	1	4	7
9.	skandály, korupce	5	0	0	0	5
10.	manipulace s volebními výsledky	0	0	0	3	3

Ve zpravodajství ke krajským volbám (1. – 13. října) dominovaly tematické agendě zpravodajství ČRo výpovědi k volebním preferencím (37 % výpovědí ke krajským volbám). Téma volebních preferencí se objevovalo ve dvou z analyzovaných pořadů², a to v Hlavních zprávách v 7.00 a v 18.00. Druhým nejčastějším tématem výpovědí byla možná podoba a rozložení sil v krajských zastupitelstvech po volbách (22 %), přičemž toto téma bylo téměř výhradně přítomno ve dvou dnech, kdy probíhaly volby³. Třetím nejčastějším tématem agendy ke krajským volbám byla volební účast (20 %) a toto téma se objevilo téměř výhradně v posledním sledovaném dni, tedy 13. října (36 z celkových 37 výpovědí) – viz

Tabulka 2.

Tabulka 2: Témata předvolebního vysílání ke krajským volbám (n=185)

Pořadí	Téma	Zprávy (7.00)	Zprávy (12.00)	Zprávy (18.00)	Zprávy (21.00)	Celkem
1.	volební preference	32	0	37	0	69
2.	krajská zastupitelstva	10	4	25	2	41
3.	účast ve volbách	0	0	31	6	37
4.	volby obecně	1	0	4	3	8
5.	vztahy mezi stranami	0	0	1	4	5
6.	vnitrostranické vztahy	2	0	1	1	4
7.-10.	dotace EU	2	0	0	0	2
7.-10.	finance měst a obcí	2	0	0	0	2
7.-10.	korupce a úplatky	2	0	0	0	2
7.-10.	politické funkce	0	0	2	0	2

Hlavním tématem agendy zpravodajství k senátním volbám byly výpovědi obecnějšího charakteru k volbám (například informace k žádostem o voličské průkazy, informace o počtu kandidátů, termínech konání voleb, informace o konání druhého kola senátních voleb) do Senátu PČR (43 %), které se objevovaly zejména v Hlavních zprávách v 18.00 (42 výpovědí z celkových 84 k tématu). V průběhu celého sledovaného období se toto téma pouze okrajově objevilo v průběhu prvního kola senátních voleb 12. října (12 výpovědí z 84 k tématu) a hlavní podíl výpovědí (73 %) byl ve zpravodajství přítomen až v průběhu druhého kola

² 1. října – 14 výpovědí; 7. října – 14 výpovědí; 8. října – 15 výpovědí.

³ Celkově 41 výpovědí; 12. října – 19 výpovědí; 13. října – 18 výpovědí.

senátních voleb 19. – 20. října 2012. Frekventovaným tématem, podobně jako v případě krajských voleb, byla volební účast (36 %) při volbách, která byla zmiňována zejména ve zpravodajských relacích ve 12.00 (15 výpovědí) a v 18.00 (47 výpovědí). Téma politických funkcí v rámci senátních voleb (14 %) bylo přítomno hlavně v polední zpravodajské relaci a v Hlavních zprávách v 18.00, přičemž toto téma se v agendě objevuje až po 13. říjnu a hlavně 19. – 20. října (23 z celkových 28 výpovědí)⁴ – viz Tabulka 3

Tabulka 3: *Témata předvolebního vysílání k senátním volbám (n=194)*

Pořadí	Téma	Zprávy (7.00)	Zprávy (12.00)	Zprávy (18.00)	Zprávy (21.00)	Celkem
1.	volby do senátu obecně	20	18	42	4	84
2.	účast ve volbách	2	15	47	6	70
3.	politické funkce	0	9	13	6	28
4.	manipulace s volebními výsledky	0	0	0	3	3
5.-6.	osobní vztahy mezi kandidáty	0	0	2	0	2
5.-6.	vnitrostranické vztahy	0	0	2	0	2
7.-10.	obsazování státních postů	0	0	1	0	1
7.-10.	práce vlády ČR a PČR	0	0	0	1	1
7.-10.	krajská zastupitelstva	0	0	0	1	1
7.-10.	volby do PS PČR	0	0	0	1	1

6.1.1.4. Aktéři předvolebního zpravodajství

Při analýze aktérů v předvolebním zpravodajství rozlišujeme mezi dvěma základními kategoriemi. V prvním případě analyzujeme aktéry, kteří se přímo účastnili zpravodajství (tzv. vystupující aktéři), tedy byli původci výpovědi, a to buďto ve formě přímého vstupu nebo byli v rámci vysílání citováni. Ve druhé skupině jsou aktéři, kteří byli předmětem výpovědi (tzv. zmiňovaní aktéři). Jedná se o případy, kdy aktéři sami nebyli přítomni ve zpravodajství, ale autor výpovědi se o nich zmiňoval. V takových případech se jedná o nepřímou účast ve zpravodajství, kdy jsou dané osoby, politické strany či jiné subjekty vnášeny do agendy někým jiným, jednoduše řečeno – jsou předmětem výpovědi někoho jiného.

Tato distinkce je, podle našeho názoru, důležitá z toho důvodu, že je nutné rozlišovat mezi případy, kdy mají aktéři možnost ve zpravodajství přímo vystoupit, být aktivně součástí děje, a případy, kdy jsou do agendy vnášeni někým jiným a jejich role je pasivní, bez vlastního vyjádření.

Pozornost věnujeme vystupujícím aktérům a následně aktérům zmiňovaným.

„vystupující aktéři“

Z celkového pořadí vystupujících aktérů v předvolebním zpravodajství vyplývá, že nejčastěji přítomným byl František Bartoš ze společnosti PPM Factum, která připravovala pro Český rozhlas průzkum veřejného mínění zaměřený na volební preference. Bartoš se ve zpravodajství objevoval výhradně v období 1. – 8. října a jeho promluvy se týkaly výhradně výsledků provedeného průzkumu bez pozitivního či negativního nastavení. Druhým nejčastějším přítomným aktérem byl předseda ČSSD Bohuslav Sobotka, který se ve zpravodajství ČRo objevuje poprvé až 13. října, kdy se vyjadřuje k výsledkům krajských voleb a prvního kola voleb senátních (5 výpovědí) a následně dostává prostor 20. září, kdy obsáhleji komentuje výsledky druhého kola senátních voleb. Ve stejném módu se ve zpravodajství vyskytuje také předseda ODS Petr Nečas, který se poprvé k volebnímu dění vyjadřuje 13. a 14. října a následně až 20. října, kdy komentuje výsledky druhého kola senátních voleb – viz Tabulka 4, Tabulka 5 a Tabulka 6.

Přístup jiných aktérů do volebního zpravodajství byl sporadický a na úrovni jednotek promluv nemá pro kvantifikaci žádný význam.

⁴ 14. října – 5 výpovědi; 19. října – 5 výpovědi; 20. října – 18 výpovědi.

Tabulka 4: Nejčastěji vystupující aktéři celkem (N=481)

Pořadí	Subjekt	Počet	%
1.	Bartoš František, PPM Factum	23	4,8
2.	Sobotka Bohuslav	18	3,7
3.	Nečas Petr	10	2,1
4.-5.	řadový občan	5	1
4.-5.	Zaorálek Lubomír	5	1
6.-10.	Cieslar Jan, ČSÚ	4	0,8
6.-10.	Filip Vojtěch	4	0,8
6.-10.	Henych Václav	4	0,8
6.-10.	Klaus Václav	4	0,8
6.-10.	Nwelati Raduan	4	0,8

Tabulka 5: Nejčastěji vystupující aktéři ke krajským volbám (n=185)

Pořadí	Subjekt	Počet	%
1.	Bartoš František, PPM Factum	23	12,4
2.	Zaorálek Lubomír	5	2,7
3.	Nečas Petr	4	2,2
4.-5.	Cieslar Jan, ČSÚ	3	1,6
4.-5.	TOP 09	3	1,6
6.	Štangl Cyril, ČSÚ	2	1,1
7.-10.	Bobošíková Jana	1	0,5
7.-10.	Filip Vojtěch	1	0,5
7.-10.	Hyšplerová Veronika, policie	1	0,5
7.-10.	Oubrechtová Jana	1	0,5

Tabulka 6: Nejčastěji vystupující aktéři k senátním volbám (n=194)

Pořadí	Subjekt	Počet	%
1.	sobotka bohuslav	12	6,2
2.	řadový občan	4	2,1
3.-6.	dolejš jiří	3	1,5
3.-6.	Janeček Ludvík	3	1,5
3.-6.	Nečas Petr	3	1,5
3.-6.	Sulovský Leopold	3	1,5
7.-10.	Balík Stanislav, politolog	2	1
7.-10.	Filip Vojtěch	2	1
7.-10.	Michálek Libor	2	1
7.-10.	Peterman Jiří, veřejnost	2	1

S ohledem na strukturu a četnost výskytu vystupujících aktérů v předvolebním zpravodajství ČRo můžeme konstatovat, že prostor, který dostali zástupci jednotlivých stran je relativně vyvážený jak v čase, tak v četnosti jednotlivých vystoupení. Přítomnost hlavních politických aktérů (předsedů ČSSD a ODS) poměrně odpovídala důležitosti daných politických stran při

krajských i senátních volbách. V případě krajských i senátních voleb dostali prostor k vyjádření také zástupci ostatních politických uskupení, jako např. Jana Bobošíková (Suverenita), Leopold Sulovský (hnutí Ostravak), Vojtěch Filip (KSČM) či Libor Michálek (ČPS, SZ, KDU-ČSL).

„Zmiňování aktéři“

Druhou skupinou jsou tzv. zmiňovaní aktéři, Jedná se o osoby či skupiny, které byly předmětem výpovědi výpovědi někoho jiného. Kdy tito aktéři sami nebyli přítomni ve zpravodajství, ale stali se součástí výpovědi někoho jiného.

Jak je patrné z celkového pořadí zmiňovaných aktérů, nejčastěji byly výpovědi směřovány obecně k volbám (13,3 %) a české společnosti jako celku (13,1 %), následované zmínkami ke KSČM (11,4 %), ČSSD (20,2 %), ODS (6,2 %) a TOP 09 (4,1 %). Kromě obecných odkazů k volbám a české společnosti jako celku tak byly ve výpovědích nejčastěji adresovány hlavní parlamentní strany, které se voleb účastnily – viz Tabulka 7.

Tabulka 7: Celkové pořadí zmiňovaných aktérů (N = 481)

Pořadí	Subjekt	Počet	%
1.	volby	64	13,3
2.	společnost	63	13,1
3.	KSČM	55	11,4
4.	ČSSD	49	10,2
5.	ODS	30	6,2
6.	TOP 09	20	4,1
7.-8.	KDU-ČSL	13	2,7
7.-8.	politické strany a seskupení	13	2,7
9.	volební komise	12	2,5
10.	krajská zastupitelstva	11	2,3

Velmi podobné rozložení zmiňovaných aktérů jako u celkových výsledků je také v případě předvolebního vysílání ke krajským volbám (Tabulka 8). Na prvních místech se drží odkazy k ČSSD (11,4 %), KSČM (11,4) a TOP 09 (5,9 %) a ODS (5,4 %). V případě senátních voleb je nejčastěji zmiňovaným aktérem KSČM (13,9 %), dále ČSSD (10,3 %) a ODS (6,2) – viz Tabulka 9.

Tabulka 8: Nejčastěji zmiňování aktéři ke krajským volbám (n=185)

Pořadí	Subjekt	Počet	%
1.	společnost	23	12,4
2.-3.	ČSSD	21	11,4
2.-3.	KSČM	21	11,4
4.	volby	12	6,5
5.	TOP 09	11	5,9
6.	ODS	10	5,4
7.	KDU-ČSL	9	4,9
8.	Starostové	8	4,3
9.	krajská zastupitelstva	7	3,8
10.	SPOZ	6	3,2

Tabulka 9: Nejčastěji zmiňovaní aktéři k senátním volbám (n=194)

Pořadí	Subjekt	Počet	%
1.	KSČM	27	13,9
2.	společnost	23	11,9
3.	ČSSD	20	10,3
4.	ODS	12	6,2
5.	Senát	14	7,2
6.	Sulovský Leopold	6	3,1
7.	volební komise	5	2,6
8.-9.	Čunek Jiří	4	2,1
8.-9.	politické strany a seskupení	4	2,1
10.	Dolejš Jiří	3	1,5

Z hlediska zmiňovaných aktérů, tedy těch jednotlivců a skupin, které byly ve výpovědích označeny, můžeme konstatovat, že nejčastějším takto zpřítomněným aktérem byla obecně česká společnost, autoři sdělení v takových případech nesměřovali svá sdělení ke konkrétním stranám nebo skupinám, ale spíše obecně k české veřejnosti. Stejně tak můžeme pozorovat, že i u promluv, které směřovaly k politickým subjektům, nenacházíme mezi pojmenovávanými konkrétní jména politiků, ale spíše politické strany. Z toho vyplývá, že zejména v nejvíce exponovaných dnech, tedy během krajských (12. – 13. října) a senátních (19. – 20. října) voleb aktéři, kteří měli možnost do zpravodajství promlouvat, se nevyjadřovali ke konkrétním kandidátům a osobám, ale spíše k jednotlivým politickým stranám jako celkům.

6.1.1.5. Dílčí závěry analýzy zpravodajství podle výzkumných otázek

1. Jaká byla časová distribuce příspěvků zaměřených na krajské a senátní volby ve vysílání ČRo 1 ve sledovaném období?

Míra mediální pozornosti ve zpravodajství ČRo 1 věnovaná říjnovým volbám odpovídá načasování voleb samotných, kdy v případě krajských voleb pozorujeme kontinuální zájem v průběhu prvních dvou říjnových týdnů, a to se zřetelnou kulminací pozornosti v obou dvou volebních dnech (12. – 13. října), kdy byly zpravodajské příspěvky věnovány dění ve volebních místnostech a volební účasti. V případě krajských voleb bylo v rámci sledovaných pořadů v období 1. – 13. října odvysíláno celkem 283 výpovědí, přičemž více než 66 procent (189) výpovědí bylo odvysíláno v rámci dvou volebních dnů (12. – 13. října). V případě druhého kola senátních voleb (19. – 20. října) byla situace podobná. Do 19. října bylo k senátním volbám odvysíláno 54 výpovědí (28 %), zatímco během dvou volebních dnů (19. – 20. října) bylo odvysíláno 139 (72 %) výpovědí.

2. Která témata byla předmětem předvolebního zpravodajství ČRo 1 ve sledovaném období?

V celkovém pořadí hlavních témat, tedy bez ohledu na krajské či senátní volby, dominuje téma volební účasti (27 % ze všech výpovědí), volby do Senátu PČR (18 %), preference jednotlivých kandidátů a stran (14 %) a obecné výpovědi k probíhajícím volbám (14 %). V případě krajských voleb ve sledovaném zpravodajství ČRo 1 (1. – 13. října) byly hlavním tématem výpovědí k volebním preferencím (37 % výpovědí ke krajským volbám). Téma volebních preferencí se objevovalo ve dvou z analyzovaných pořadů, a to v Hlavních zprávách v 7.00 a v 18.00. Druhým nejčtenějším tématem zpravodajství ke krajským volbám byla možná podoba a rozložení sil v krajských zastupitelstvech po volbách (22 %), přičemž toto téma bylo téměř výhradně přítomno ve dvou dnech, kdy probíhaly samotné volby. Hlavním tématem agendy zpravodajství k senátním volbám byly výpovědi obecnějšího charakteru k volbám do Senátu PČR (43 %), které se objevovaly zejména v Hlavních zprávách v 18.00 (42 výpovědí z celkových 84 k tématu) a frekventovaným tématem zpravodajství k senátním volbám, podobně jako v případě krajských voleb, byla volební účast (36 %), která byla zmiňována zejména ve zpravodajských relacích ve 12.00 (15 výpovědí) a v 18.00 (47 výpovědí).

3. Kterí aktéři byli ve zpravodajství ČRo 1 ve sledovaném období přítomni či citováni?

Z hlediska vystupujících aktérů v předvolebním zpravodajství byl nejčastěji přítomným aktérem František Bartoš ze společnosti PPM Factum, která připravovala pro Český rozhlas průzkum veřejného mínění zaměřený na volební preference. Bartoš se ve zpravodajství objevoval výhradně v období 1. – 8. října a jeho promluvy se týkaly pouze výsledků provedeného průzkumu bez pozitivního či negativního nastavení. Druhým nejčastějším přítomným aktérem byl předseda ČSSD Bohuslav Sobotka, který se ve zpravodajství ČRo objevuje poprvé až 13. října, kdy se vyjadřuje k výsledkům krajských voleb a prvního kola voleb senátních (5 výpovědí), a následně dostává prostor 20. září, kdy obsáhleji komentuje výsledky druhého kola senátních voleb. Ve stejném módu se ve zpravodajství vyskytuje také předseda ODS Petr Nečas, poprvé přítomný 13. a 14. října a následně až 20. října, kdy komentuje výsledky druhého kola senátních voleb. S ohledem na strukturu a četnost výskytu vystupujících aktérů v předvolebním zpravodajství ČRo můžeme konstatovat, že prostor, který dostali zástupci jednotlivých stran, je relativně vyvážený jak v čase, tak v četnosti jednotlivých vystoupení. Přítomnost hlavních politických aktérů (předsedů ČSSD a ODS) poměrně odpovídala důležitosti daných politických stran při krajských i senátních volbách.

4. Kterým aktérům byla ve zpravodajství ČRo 1 ve sledovaném období věnována pozornost?

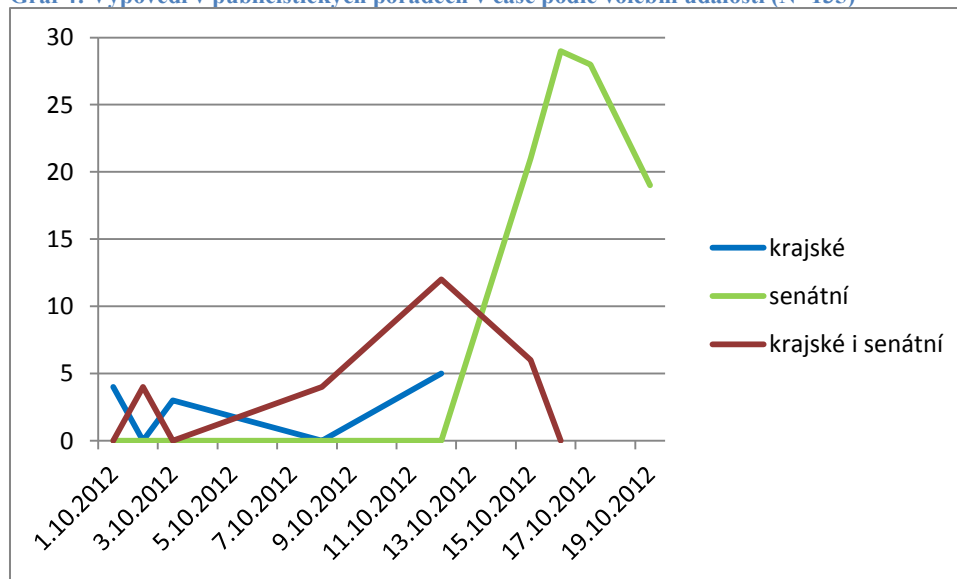
Jak je patrné z celkového pořadí zmiňovaných aktérů, nejčastěji byly výpovědi směřovány obecně k volebnímu dění (13,3 %) a české společnosti (13,1 %), následované zmínkami ke KSČM (11,4 %), ČSSD (20,2 %), ODS (6,2 %) a TOP 09 (4,1 %). Kromě obecných odkazů volbám a české společnosti tak byly nejčastěji jmenovány hlavní parlamentní strany, jejichž kandidáti se voleb účastnili.

6.1.2. Publicistika na stanici ČRo 1 – Radiožurnál – kvantitativní analýza

Do kategorie „publicistka“ byly v souladu se zadáním zařazeny následující pořady: *Ranní interview*, *Dvacet minut Radiožurnálu*, *Ozvěny dne* (publicistická část, polední i odpolední) a *Stalo se dnes* (publicistická část). Jedná se tedy o aktuální publicistiku (typu „current affairs“) komentativního, analytického typu.

S minimální mírou zjednodušení je možné konstatovat, že agenda publicistiky ČRo 1 se odvozuje od agendy zpravodajství, a to tak v rovině intenzity zájmu, tak v rovině tematické struktury. Jak ilustruje Graf 4, publicistické pokrytí volební tematiky je velmi podobné jako u zpravodajství ČRo: publicistický zájem vrcholí v čase těsně přilehajícím k vlastním volbám a současně zájem o senátní volby je o poznání intenzivnější než zájem o volby do krajských zastupitelství.

Graf 4: Výpovědi v publicistických pořadech v čase podle volební události (N=135)

Počet aktérů vystupujících v publicistických pořadech (mluvčích jiných než moderátor) je příliš nízký, aby mohl být východiskem pro obhajitelné kvantitativní údaje, ale z „profesní role“ vystupujících je zřejmé, že i do této volby se promítá základní pojetí voleb jako klání, jehož výsledky je možné tipovat (komentátor) a jeho průběh popisovat (zástupce agentury a ČSÚ) a vysvětlovat (politolog), (viz tabulky 10 a 12). V rovině těchto mluvčích se od sebe přece jen lišily krajské a senátní volby (v těch byli přítomni též kandidující politici, viz tabulka 11), což bylo dáno rozdílnou dramaturgií předvolebních publicistických pořadů a rozdílnou povahou „role politika“ v krajských a senátních volbách (volba senátora je z definice individuálnější než volba kandidátky politické strany kandidující v daném regionu). Z takto vymezené dramaturgie se vymyká přítomnost mluvčích, kteří jsou politiky, ale do voleb nekandidovali (např. M. Kalousek). Volba mluvčích se pak pochopitelně promítla i do tematické struktury publicistických pořadů, v níž dominovala témata spojená s technologií voleb, jejich průběhem, odhady výsledků, případně důsledky odhadovaných výsledků (jedno z mála „věčných“ témat politického života, jak jej ČRo prezentuje, je otázka uchopení a rozdělení moci – i toto téma však zůstává zbavené obsahu a je traktováno jako výsledek klání, o němž „rozhodli voliči“ a které je ve velké většině zbaveno reálných socioekonomických důsledků).

Tabulka 10: Nejčastěji vystupující aktéři v publicistických pořadech: krajské volby (n=12)

Jméno	Počet výpovědí
Nováček Petr, komentátor	7
Bartoš František, PPM Factum	3
Mlejnek Josef, politolog	2

Tabulka 11: Nejčastěji vystupující aktéři v publicistických pořadech: senátní volby (n=97)

Jméno	Počet výpovědí
Dubský Jaroslav, KSČM	19
Slavíková Stanislava, ČSSD	16
Wagnerová Eliška, nez.	13
Křeček Stanislav, ČSSD	11
Michálek Libor, nez.	10
Kubera Jaroslav, ODS	9
Kubičko Radko, komentátor	7
Jelínek Lukáš, politolog	6
Balík Stanislav, politolog	4
Nováček Petr, komentátor	2

Tabulka 12: Nejčastěji vystupující aktéři v publicistických pořadech: krajské i senátní volby (n=26)

Jméno	Počet výpovědí
Nováček Petr, komentátor	9
Drápal Stanislav, ČSÚ	4
Kalousek Miroslav, TOP 09	4
Hloušek Vít, politolog	3
Bartoš František, PPM Factum	2
Hartman Petr, komentátor	2
Sobotka Přemysl, ODS	2

Dílčí závěry analýzy publicistiky

Publicistické pořady přispívaly k pojetí voleb jako soutěže (klání, dostihů), a to především tím, že věnují velkou pozornost samotné technologii volebního rozhodování, resp. průběhu voleb a jejich možným výsledkům. V následujících kapitolách jsou předloženy podrobné závěry vyplývající z kvalitativní analýzy vybraných publicistických pořadů (definovaných zadavatelem).

6.2. Kvalitativní analýza publicistických pořadů

V první části kvalitativní fáze analýzy jsou zkoumány podrobeny obsahy definované smluvním zadáním (viz přílohu). V následujícím textu se věnujeme jednotlivým oblastem v pořadí, jaké bylo určeno zadavatelem.

6.2.1. Analýza vybraných komentářů od novinářů ČRo

Analyzovaný materiál:

Karel Wichs: Volby a volební program

Petr Hartman: Nečas a opakující se historie

Jiří Berounský: Volby 2012

Jaroslav Bican: Krajské a senátní volby – co se to děje?

Karel Hvizďala: ODS a efekt ústřice a KSČM a efekt Kohl

Internetové adresy analyzovaných obsahů:

http://www.rozhlas.cz/cro6/komentare/_zprava/karel-wichs-volby-a-volebni-program--1125160

http://www.rozhlas.cz/cro6/komentare/_zprava/petr-hartman-necas-a-opakujici-se-historie--1124362

http://www.rozhlas.cz/cro6/komentare/_zprava/jiri-berounsky-volby-2012--1124149

http://www.rozhlas.cz/cro6/komentare/_zprava/jaroslav-bican-krajske-a-senatni-volby-co-se-to-deje--1124135

http://www.rozhlas.cz/cro6/komentare/_zprava/karel-hvizdala-ods-a-efekt-ustrice-a-kscm-a-efekt-kohl--1123617

Analyzované komentáře byly vybrány na základě jejich blízkého či příbuzného tematického zaměření, a sice (obsahového i promluvového) komentování uplynulých krajských a senátních voleb, neboť toto téma ve zvoleném období 1. – 20. 10. 2012 rezonovalo veřejným prostorem a odráželo se také ve zpracování mediálních textů nejrůznějšího typu, zaměření, povahy. V našem případě se jedná o útvary analytické, subjektivní a subjektivizované – což dokážeme níže – vyskytující se shodně v rubrice *Názory a argumenty*. Stejně nebo alespoň zhruba podobné téma zvolených komentářů nám také umožní srovnat jejich jazykové zpracování, vysledovat, jakým způsobem který text (resp. jeho autor, na textové rovině *diskursivní mluvčí*) pracuje s verbalizací a zpracováním tématu.⁵ Jednotlivá subtémata komentářů jsou relativně pestrá a jejich zastoupení svědčí o snaze nahlížet hlavní téma v příslušném názorovém, časoprostorovém, kulturním, politickém a společenském kontextu, o snaze představit „informace v perspektivě“ (což ovšem automaticky nezajišťuje názorovou vyváženost, objektivitu, nestrannost). Konkrétně se jedná v rámci všech komentářů především buď o zmínku, anebo o rozsáhlejší vztahování naší současné politické situace **k minulosti**, a to blízké či nedávné, tuzemské i evropské.

Komentáře budeme popisovat souhrnně, na základě vymezených stanovisek: sémantický potenciál klíčových výrazů, modalita, přítomnost mluvčího a jeho manifestace v textu (subjektivita mluvčího), polyfonie a intertextualita přítomné ve sdělení, vliv lexika, metaforiky, textových operátorů a prostředků textové návaznosti a celkové textové struktury na vyznění textu. Zmiňovány budou zásadní manifestace těchto fenoménů. Analyzována byla

⁵ Mnoho dalších komentářů z vymezeného období bylo tematicky věnováno analýze politické situace se zaměřením na KSČM (Adam Drda: Bláboly z bojiště, Luboš Palata: Čeští komunisté nejsou postkomunisté. Bohužel aj.). Toto zjištění vychází ze zběžné analýzy obsahů a dále není nijak hodnoceno.

psaná podoba komentářů, nikoliv mluvená, a v potaz tedy nebyly brány suprasegmentální prostředky typu melodie, intonace, frázování, přízvuků, příp. hezitačních částic aj. Vzhledem k tomu, že se jedná o projevy připravené, předpokládáme, že by ani tak neměly větší významotvornou důležitost.

Z hlediska délky jsou všechny texty zhruba srovnatelné, na daný útvar obvyklé, což zároveň klade příslušné nároky na jejich recipienta – soustředěná pozornost, adekvátní aktualizace určitého počtu obsažených významů atd. Texty kladou na čtenáře také přiměřené nároky z hlediska věcných znalostí, např. v případě tzv. Kohlova efektu, celkové orientace ve věcné rovině komentované problematiky, znalost historických souvislostí, protagonistů české politické i mediální scény aj.

Titulky jsou z hlediska užitých jazykových prostředků i celkového tónu vesměs neutrální a mají statickou povahu, až na jednu otázku (*Krajské a senátní volby – co se to děje?*) a metaforické přirovnání (*ODS a efekt ústřice a KSČM a efekt Kohl*). Neutralita titulků není v případě publicistických komentářů, vyjadřujících vlastní autorův názor, zcela běžná. Zde je užitá pravděpodobně se záměrem poukázat na objektivitu a věcnost následujícího textu. Otázka už v titulku naopak působí naléhavě, oslovuje a zapojuje adresáta a metafora v posledním textu ztělesňuje poměrně typické, tvůrčí zpracování titulku komentáře (což potvrzuje i následující text).

Jazyk všech textů je obecně kultivovaný, neutrální a respektuje oficiální tón příslušného média i žánru. Vyskytují se v nich nicméně v menší míře některé zajímavé, příznakové (a tím pádem hodnotící) lexikální prostředky (*dštít, čecháčkovské, stranovláda, antikomunismus, *laksní (?), tluchořovci, namočít se do něčeho, čumafuk, spílat* aj.) Objevují se přirovnání: *Strana se chová jak malý školák, který vždy za špatné známky svaluje vinu na paní učitelku, tedy na jiné*, obecně spíše automatizovaná metafora (*mít máslo na hlavě, Legitimita současného politického systému se otřásá v základech., voda na mlýn, střely minou cíl*), jež není nijak výrazná a originální, čímž poněkud tlumí jinak relativně subjektivní povahu textů. Jedinou výjimku v tomto směru představuje text K. Hvížd'aly, který přirovnává vzniklou situaci k efektu ústřice a řetězí tvořivě další výrazy na stejné téma, přičemž využívá i personifikace: *Proto můžeme hovořit o efektu ústřice: ODS se uzavřela do odpudivé škeble, s okolím prakticky nekomunikuje, reakce veřejnosti nevnímá či neumí vnímat a z výsledku je viditelně zaskočena. Takovou stranu stejně jako ústřici lze otevřít jen nožem: ostrým řezem, který naruší sebezáchovné sevření vystrašených členů vedení ODS napojených na různé podnikatele, kterým kdysi Jiří Gruša říkal lovecká družina* (zde si všimněme použití inkluzivního plurálu, blíže viz níže). Objevují se i tři tečky značící výpustku; není ale nikterak příznaková, významotvorná.

Analytické, úvahové zaměření všech textů a jejich argumentativní podstata jsou jasně patrné a svědčí o příslušnosti analyzovaných textů k subjektivně-analytickému, přesvědčujícímu, publicistickému stylu (subjektivní a vágní je do určité míry podstata veškeré jazykové komunikace; v těchto žánrech je nicméně míry subjektivizujících prvků podstatně vyšší a tyto prvky většinou značně pestré.) V textech se tato jejich subjektivní povaha manifestuje různými jazykovými prostředky a prostřednictvím několika řečových a stylových strategií.

Zajímavá je v analyzovaných textech práce mluvčích s polyfonií neboli mnohlasím, vícevrstevnatostí diskursivních hlasů. Příznačné je pro ně zejména zapojení mluvčího i adresáta do sdělovaného obsahu vyjádřené tzv. inkluzivním plurálem (z adresáta se stává člen společnosti, které něco sdílí; diskursivní mluvčí je prezentován jako jeden z celku, jako zástupce, reprezentant, mluvčí společnosti). Jedná se o zajímavý fenomén, který obsahují všechny analyzované texty: *Můžeme si tedy za to sami a nemá cenu spílat komunistům. Směřujeme k tomu už dlouho, ale není vůle s tím cokoli dělat. Uvidíme, jakým*

způsobem takovéto uvažování nabourají rebelové uvnitř ODS opírající se o zázemí Hradu. Zase máme jedny volby za sebou. Že volby skončily – můžeme do toho zahrnout už i výsledky prvního kola senátních voleb – velkým, až překvapivě velkým vítězstvím levice, to už jsme slyšeli mnohokrát, o tom mluvit nechci. Zatím jsme na dobré cestě k tomu, aby boj o první místo v příštích volbách do Poslanecké sněmovny vedla ČSSD s KSČM. K tomu směřujeme už dlouho, ale není vůle s tím cokoli dělat. Navíc činíme řadu kroků, které daný stav ještě zhoršují. Nejhorší je, když vás vláda nebo strana zaklíná budoucností. Proto můžeme hovořit o efektu ústřice: ..., Vyjdeme-li z metafory tzv. Kohlova efektu, ...

Texty nabízejí také celý pestrý systém možností pro zprostředkování řeči jiného mluvčího: např. tyto lexikální prostředky: Podle něj jsou jednoznačné a srozumitelné. Závěry si prý každý může vyvodit sám., (tzv. rebelů). Tyto prostředky zároveň zajišťují promluvou distanci, ohrazení vůči pronesenému, zaujetí odstupu a odkázání na jiný zdroj sdělení. V následujícím textu chybí jednoznačný odkaz na původce sdělení: jedná se o slova citovaného, nebo o interpretaci citujícího mluvčího? Jedná-li se o slova V. Klause zprostředkovaná komentátorem, pak je toto zprostředkování velmi nejasné, implicitní a až literárně zpracované (jakási nevlastní přímá řeč) : *Bohužel ani prezident Václav Klaus nepřispěl k objasnění, proč volby dopadly tak, jak dopadly. Nechce je nijak interpretovat. Podle něj jsou jednoznačné a srozumitelné. Závěry si prý každý může vyvodit sám. V zásadě je to jednoduché. Když chce někdo ve volbách uspět, musí plnit to, co voličům slíbil o předešlých volbách. Před dvěma lety nikdo nemluvil o zvyšování daní, krácení sociálních dávek, postihování důchodců a podobně. Není proto divu, že koalici nevolí chudí, důchodci, matky...*

Zastoupeny jsou nepřímé řeči, v následujícím příkladu uvozená verbem dicendi *tvrdit*, kombinovaná s vstupem citujícího mluvčího do textu: *Jak ale z reakcí Petra Nečase i ministra Pavla Blažka, které jsem slyšel v médiích, vyplývá, zatím strana nebyla schopná ani náznaku skutečné sebereflexe, když tvrdí, že hlavní vinu vidí v reformách a vnitřní nejednotnosti ODS: ..., Někteří komentátoři se již teď domnívají, že by mohla spíše konzervovat stávající korupční prostředí.* Přímá řeč se vyskytuje kombinovaná s částečným odkazem na slova téhož mluvčího: *Prohlásil: „Je zjednodušující říkat, že za vše může vedení“. A když to nestačilo tak jemně naznačit, dodal něco o „technicky problematických rozhodnutích“ některých ministrů.*

Objevuje se i oslovování adresáta a otázky *Jak dlouho ale takový stav může vydržet a kam až může vést? Proč ale zároveň ten úprk voličů od sociální demokracie a aluze na slova jiného, reálného mluvčího: *Takovou stranu stejně jako ústřici lze otevřít jen nožem: ostrým řezem, který naruší sebezáchovné sevření vystrašených členů vedení ODS napojených na různé podnikatele, kterým kdysi Jiří Gruša říkal lovecká družina.* Stejně tak se objevují i intertextové odkazy na jiné mediální texty stejného typu: *Analýza Petra Holuba ukazuje, že tam, kde se dostali komunisté do krajských zastupitelstev, nechali dál běžet neprůhlednou praxi při zadávání zakázek.**

Objevuje se také explicitní odkaz na vševědoucího, všeobecného, gnómického mluvčího (tzv. mluvčí lambda), s jehož slovy se nepolemizuje; zdroj této promluvy není přesně znát a ani se po něm nepátrá: *Tomu se, pokud budeme spekulovat, ale bude s největší pravděpodobností ODS v nejbližší době ještě více bránit, neboť jak praví klasik: nejobávanější nepřítel působí zevnitř.* Totéž bez jasného zmínění původce promluvy: *Nejčastěji se tvrdí, že zdražení musíme přijmout, abychom si někdy potom žili lépe.*

Ve všech rozebíraných komentářích je každopádně explicitní **přítomnost mluvčího v textu**: *Jak ale z reakcí Petra Nečase i ministra Pavla Blažka, které jsem slyšel v médiích, vyplývá, ..., Tomu se, pokud budeme spekulovat, (zmiňovaný inkluзивní plurál)... A TOP 09 pánů Schwarzenberga a Kalouska, zdá se, je na tom rovněž nevalně, i když se dostala do deseti zastupitelstev z třinácti:... Tomu ale už skoro nikdo nevěří, ani já sám. Jak vidno, odstínění promluv hlavního mluvčího i citovaných hlasů je bohaté; další autorské manifestace viz v příslušných pasážích.*

Význam všech těchto odkazů na výpovědi jiných mluvčích podporuje, podtrhuje, ilustruje vyznění vlastního stanoviska autora komentáře, v některých případech převádí zodpovědnost za řečené na jiného mluvčího. Subjektivita a subjektivizace sdělení se projevuje též užíváním modalizátorů (*snad, asi, jenom, spíše, značně* aj.) poukazujících na stanovisko mluvčího. Zajímavý subjektivní prvek je fenomén metajazykového komentáře, jímž mluvčí reflektuje svou vlastní mluvu a úvahu: *...kteřou se jako všichni ostatní komentátoři pokusím odpovědět, zní: Proč tomu tak je? Současná neutěšená situace je vodou na mlýn komunistům, jejichž množství – jak jsem již mnohokrát, snad správně, poznamenával, je určitým barometrem spokojenosti současné společnosti s politickou a hospodářskou situací státu.*

K subjektivizaci přispívá i promluvovalá perspektiva, např. v textu Volby 2012 autor užívá přiznanou ich-formu, 1. osobu: *Vůbec se nechci zabývat tím, kolik procent kde získala která strana, nebo kolik procent kde chybělo kterému kandidátovi, aby zvítězil. Ne. Jedná se mi o celkové vyznění krajských a doplňujících senátních voleb v roce 2012, v počínajícím třetím roce Nečasovy vlády. Obce nechť prominou, těmi se nebudu zabývat; už proto ne, že se volby týkaly jen několika z nich. ... o tom mluvit nechci. Chci se spíše vyjádřit k tomu, co to znamená, proč k tomu došlo a jaké jsou toho důsledky. Myslím, že se nejedná o údajnou českou závist, tolikrát i z pomazaných úst komentovanou, ale o vcelku rozumovou úvahu a smysl pro proporcionalitu.*

Prisouzení něčeho, co ve skutečnosti (v mimojazykové rovině) může potvrdit jen sám skutečný subjekt promluvy, zajišťující tzv. efekt objektivity, vyvolávají zdánlivě objektivní, neutrální sdělení/konstatování tohoto typu: *Zkrátka etablované politické strany dělají něco špatně. Navíc je pozoruhodné, že tento podíl hlasů stačí na více než polovinu krajských mandátů.* (kombinace modalizátoru a hodnotícího adjektiva) *Je velmi smutné, že volby bývají i jakýmsi konjunkturálním projevem společnosti, a ne projevem osobního názoru. To by se ale ODS musela chovat úplně jinak a je otázka, jestli i bývalý ministr Pospíšil, kdyby se jako jediný úspěšný vítěz ODS v krajských volbách ujal vedení strany, což je zatím velmi málo pravděpodobné, dokázal v tak krátké době obraz strany změnit. Nejhorší je, když vás vláda nebo strana zaklíná budoucností.*

Autorské hodnocení/stanovisko/modalizace je patrné rovněž z obecnosti, vágnosti vyjádření subjektu/ů: *Spousta občanů to řeší tak, že jednoduše nejdou k volbám. Někdo dává svůj hlas komunistům. Další hází do urny neplatné volební lístky. Jiní preferují malé politické strany.* Toto nejasné vyjádření je v daném textu v ostrém kontrastu k udávání přesných číselných údajů. Efekt hodnocení vyvolává i tento, podobný typ sdělení: *Těm nedalo hlasy ani 100 tisíc voličů, kdežto ČSSD jich ubylo více než 400 tisíc. Nizká volební účast se dala předpokládat a vysvětlení je ale nabíledni: většina lidí je provozem české politiky dezorientována a velmi často až znechucena.*

Všechny uvedené strategie jsou **kombinovány**: *K volbám se dostavili disciplinovaní voliči KSČM a strana navíc posbírala protestní hlasy bývalých voličů především ČSSD, a proto KSČM získala 68 mandátů* – hodnotící adjektivum, modalizátory, argumentativní spojka. Všechny tyto prostředky vyjadřují přístup mluvčího k obsahu vyjádření a ovlivňují preferované čtení výpovědi.

Struktura všech textů je jasná, promyšlená, koherentní a sleduje jistou strategii (teze – antiteze – závěr/syntéza; paralelní výčet jevů, střídání přítomného a minulého, problém – řešení) Ve všech analyzovaných textech jsou pasáže v minulosti a přítomnosti prokládány typickými úvahovými a hypotetickými pasážemi, potvrzující analytické zaměření textů:

Pokud padne Petre (sic) Nečas, který lavíroval mezi oběma tábory, které symbolicky a řečeno s velkým zjednodušením představovali pánové Pospíšil a Tluchoř, lze se domnívat, že

se vedení spíše chopí konzervativci s heslem návrat ke kořenům a efekt ústřice na čas posílí, čímž by stranu ještě více marginalizovali.

Vydeme-li z metafory tzv. Kohlova efektu, osud levice bude hodně záležet na tom, s jakou razancí si povede KSČM a jak bude prosazovat to, o čem zatím na veřejnosti mlčí a jak rychle se zkorumpuje nějakým skandálem, bude-li moci spolurozhodovat o velkých tocích peněz. To by v důsledku znamenalo zbavit se zcela zkompromitovaných postav hlavně z pražského vedení ODS, ... Teoretická šance na vylepšení pozice pravice pak je jen v tom, že výsledku voleb se zaleknou sami voliči a bude-li ODS schopna se proměnit, budou se snažit, jako tomu bylo často doposud v příštích volbách, výsledek trochu vybalancovat.

Jak dlouho ale takový stav může vydržet a kam až může vést?

To by se ale ODS musela chovat úplně jinak a je otázka, jestli i bývalý ministr Pospíšil, kdyby se jako jediný úspěšný vítěz ODS v krajských volbách ujal vedení strany, což je zatím velmi málo pravděpodobné, dokázal v tak krátké době obraz strany změnit.

Navíc se poprvé v historii České republiky může stát, že součet voličů, kteří nepůjdou k volbám a jejichž hlasy propadnou, dá dohromady více než 50%. Navíc je dost pravděpodobné, že se do Poslanecké sněmovny dostane minimálně šest, ale možná i sedm či osm politických stran oproti standartním pěti, což ztíží už takhle obtížné vládnutí u nás. Koalice se budou sestavovat hůře a budou ještě méně stabilní.

Schválením přímé volby prezidenta se pro změnu posiluje postavení hlavy státu, což v kombinaci s volbou Miloše Zemana a velmi slabými vládami, které u nás vzhledem k rozpadu stranického spektra budou ještě slabší, může vést k hodně velkým problémům.

Možná by stačilo, kdyby politici odváděli poctivou práci a následně se nebáli svou kampaň postavit na tom, že vyrazí mezi občany.

Je pouze na politických stranách a jejich představitelích, zda v sobě najdou dostatek pudu sebezáchovy a začnou se chovat tak, aby se pro voliče stali alespoň trochu důvěryhodní. Jen tak mohou zastavit zmiňované trendy.

Všude na světě, začne-li vláda šetřit a sáhne-li na jakékoli sociální bonusy občanů, se setká podobné úsilí vlády s nevolí občanů, kteří na to reagují – mají-li před sebou v dohlednu nějaký druh voleb – příklonem k levici v těch volbách, které přijdou.

Při křehké vládě většině ve sněmovně mohl Tlustý spolu s pár kolegy vytvářet dusnou atmosféru například kolem prosazení klíčového reformního balíku.

Kdyby došlo alespoň k některým nutným reformám již v devadesátých letech, v době stále trvajících postkomunistického a protikomunistického patosu, pak by je občané přijali jako určité nutné zlo, vyvážené získanou svobodou.

Pečlivé je ve všech textech užití prostředků textové návaznosti a konektorů zajišťujících koherenci, ale i argumentativní strukturu textu. Argumentativní spojky (neboť, protože, přesto, ačkoliv, dokonce, i když, ale) jsou pravidelně přítomny, jasně vyjadřují vztahy mezi výpověďmi, orientují strukturu textu a pomáhají recipientovi chápat mluvčím záměrně zamýšlenou strukturu textu, např. (Předchází analýza současného stavu) ...Proto můžeme hovořit o efektu ústřice: ... Jenže i vítězná levice bude mít problém, protože...

Autorské hodnocení je explicitně přítomno, v jazykové rovině je konstruováno zcela evidentně, a to za pomoci různých prostředků a strategií (bez další specifikace jeho povahy), Manifestace autora není v textu nikterak zastírána, přesto v některých případech dochází ke snaze o tzv. efekt objektivity. Texty odpovídají označení Názory a argumenty, prostředky v nich použité jsou danému stylu adekvátní.

6.2.2. Analýza vybraných rozhovorů z relace Ranní interview

V rámci kvalitativní analýzy Ranních interview odvysílaných v období října 2012 jsme se zaměřili na vysílání, která se týkala domácí politiky (ačkoli bylo v zadání definováno, že předmětem analýzy má být šest rozhovorů odvysílaných v rámci tohoto pořadu, bylo vzhledem k relevantnosti výsledků rozhodnuto vzorek zvětšit). V rámci zkoumání objektivity, nestrannosti a vyváženosti bylo zkoumáno, zda moderátor relace:

1. vnáší do rozhovoru své vlastní politické či ideové soudy či preference;
2. používá vůči politickým reprezentantům či stranám hodnotící jazykové prostředky, případně prvky jazykové etiketizace;
3. rámcuje jednotlivé politické aktéry či strany pozitivně či negativně vyznívajícými rámci;
4. projevuje v rámci komunikační interakce s hostem prvky stranění.

Závěry

- Zkoumaný vzorek pořadů Ranní interview nevykazuje tendence nestrannosti či nevyváženost politické komunikace. Moderátor postupoval v souladu se zásadami Českého rozhlasu pro předvolební vysílání.
- Z hlediska domácí politiky se interview zabývala buď rozhodnutími ministerstev, nebo procesní problematikou voleb.

Podrobný popis analyzovaných pořadů

Ranní interview 3. října je vedeno s náměstkem ministra průmyslu a obchodu Šolce, který vystupuje v rámci tématu: *Příspěvek na obnovitelné zdroje v příštím roce znovu zdraží elektřinu*. Implicitě se tak týká vlády. Celý článek má spíše negativní vyznění, které tak je zároveň nepřímým zarámováním vlády. Explicite moderátor nezmiňuje žádného z politických aktérů, ani stran. Jazykový projev je objektivní bez stranických tendencí či hodnotících soudů. Rozhovor pouze svou tematizací představuje implicitní negativně vyznívajícím zarámování rozhodnutí vlády.

5. října je v rozhovoru s Fero Feničem zmíněn ministr dopravy Pavel Dobeš v souvislosti s přejmenováním ruzyňského letiště. Zmínka zaznívá z úst hosta rozhovoru a je pozitivního charakteru: „díky, myslím velké iniciativě ministra dopravy Pavla Dobeše“. Moderátorem není zmíněn žádný z politických aktérů ani politických stran.

11. října se Interview zmiňuje ministerstvo zdravotnictví v souvislosti s tématem chřipky – „Odborníci letos očekávají průměrnou chřipkovou sezonu“ – s odkazem právě na ministerstvo zdravotnictví. Žádný z politických subjektů či jejich reprezentantů zmíněn není.

12. října je odvysíláno Interview zabývající se průběhem voleb – V Česku dnes začínají volby do krajských zastupitelstev – rozhovor je veden s Václavem Hencychem – zástupcem státní volební komise. Celý rozhovor je založen na procesních informacích o průběhu voleb a z hlediska politické komunikace je zcela objektivní, žádný politik, ani žádná strana nejsou moderátorem zmíněny.

15. října je rozhovor s kandidátem na hejtmana ústeckého kraje Bubeníčkem. Rozhovor je uvozen: „Vedení Ústeckého kraje se zřejmě změní hejtmanské křeslo. Chtějí pro svého lídra Oldřicha Bubeníčka získat komunisté.“ Celý rozhovor je moderátorem Jiřím Chumem veden objektivně a bezpříznakově, soustředí se především na otázku, kdo by mohl návrh komunistů podpořit. Jde o jedno ze dvou říjnových interview vedených s výrazně vyprofilovaným politickým aktérem, spojeným s KSČ. Jako politicky ne zcela vyvážený může být posouzen výběr aktéra spojeným s KSČ v dlouhodobějším časovém horizontu, jde však spíše o projev editační politiky a zpravodajských hodnot. Moderátor Chum si během interview zachovává objektivní odstup.

16. října je hostem interview ministr práce a sociálních věcí Drábek. Rozhovor je tematicky zaměřen na jednání tripartity a končící mandát ministra. Moderátor Chum si udržuje objektivní odstup od problematiky, zdržuje se hodnotících soudů a adjektiv. Když vznáší kontroverznější dotaz, odkáže na zdroj takového názoru („Odboráři si myslí, že navrhovaná opatření k oživení hospodářství prostě nepomohou a že naopak vláda podkopává růst svými kroky, třeba návrhem úsporného státního rozpočtu.“) Hodnotící soudy v rámci rozhovoru vycházejí jen od aktéra rozhovoru – poukazuje na nehomogenitu vlády. Vedle ODS je v rozhovoru zmíněna TOP09 jako strana, která („vybírání budoucího ministra“).

17. října je ranní interview s náměstkem ministra zdravotnictví tematicky zaměřeno na kroky ministerstva proti otravě alkoholem, zásobení se fomepizolem. Rozhovor je věcný a objektivní. Nezazní v něm zmínka žádní z politických stran či subjektů, ani od moderátora, ani od aktéra rozhovoru. Problematické a sociálně negativní téma otrav alkoholem může být vnímáno jako implicitně negativní tematické pole rámuujícím ministerstvo zdravotnictví.

18. října je hostem Interview Martin Hlaváček, náměstek ministra zemědělství. Tematicky je rozhovor otevřen sporem mezi Evropskou komisí a Českem ohledně pomazánkového másla. Rozhovor je veden směrem k ministerstvu kriticky – proč si Česko nevyjednalo výjimku. Kritika, která je implicitně v otázkách moderátora obsažena ale nepřekračuje funkci médií být protipólem politické moci.

19. října se ranní interview zabývá volbami z hlediska pravidel a organizace. Hostem je ředitel všeobecné správy ministerstva vnitra. Rozhovor se věcně soustředí na proces voleb, nezazní odkaz ani na jednu ze stran, ani ideologií. Jediným moderátorovým hodnotícím vyjádřením k předchozímu kolu voleb je poukaz na nižší účast voličů („moc nás nepřišlo“). Moderátor si v rámci rozhovoru udržuje roli nestranného zprostředkovatele informací.

6.2.3. Analýza vybraných rozhovorů z dalších vymezených pořadů

Obsahem této části text jsou výsledky kvalitativní analýzy rozhovorů realizovaných v průběhu vymezeného období a zveřejněných v rámci definovaných pořadů (*Stalo se dnes, Ozvěny dne, Dvacet minut Radiožurnálu*). Do zkoumaného vzorku bylo dle pokynů určených zadavatelem zahrnuto šest rozhovorů, přičemž tři z nich měly být vedeny s představitelem vládnoucí koalice a tři z nich s představiteli parlamentní opozice.

Popis a vymezení zkoumaného materiálu. V rámci vymezených pořadů by bylo možné charakterizovat několik typů rozhovorů. Prvním typem jsou krátké vstupy a minirozhovory, v nichž se respondent stručně vyjadřuje k tématu příspěvku, přičemž vyjádření respondenta netvoří hlavní obsahovou náplň, ani není primárním motivem obsahu (obvykle se jednalo o vyjádření premiéra a ministrů k aktuálním otázkám, prostor byl omezen převážně na jeden až dva výroky vyjadřující oficiální stanovisko vlády k problematice). Tento typ vstupů byl v rámci určeného vzorku zastoupen nejčastěji, vzhledem k potřebám této analýzy však nebyl do zkoumaného materiálu zahrnut. Druhým typem obsahu, který by bylo možné zařadit do analyzované matérie, byly středně dlouhé rozhovory vedené s politickými představiteli na aktuální témata (převážně zveřejněné v pořadu *Ozvěny dne*). I tyto rozhovory byly často prezentovány jako doplňkový materiál k dalším obsahům věnujícím se daným tématům. Třetí skupinu materiálů představují samostatné dlouhé rozhovory realizované v rámci pořadu *Dvacet minut Radiožurnálu*. Dále byly zastoupeny rozhovory s představiteli politických stran zaměřené na povolební vyjednávání (v těchto rozhovorech dostali vždy v krátkých rozhovorech prostor zástupci čtyř politických stran či hnutí) a rozhovory vedené s kandidáty na pozici senátora postoupivšími do druhého kola senátních voleb.

Krátké rozhovory (11) se věnovaly především tématům jako kauza podplácení na ministerstvu práce a odstoupení ministra Drábka, daňové změny, problematika VZP, evropská politika

(několikrát vyjádření premiéra), skarty, útok na prezidenta, zatčení M. Dalíka. Středně dlouhé rozhovory se věnovaly stejným tématům, prostor k vyjádření v jejich rámci obvykle dostávali zástupci vlády i opozice (čili ve většině rozhovorů vystupovali dva respondenti). V rámci dlouhých rozhovorů (rozhovor s respondentem jako hlavní motiv pořadu) bylo v průběhu vymezeného období v určených pořadech realizováno několik (6), v nichž vystupoval respondent, jehož důležitou charakteristikou byla politická příslušnost (ve zbylých rozhovorech nebyla politická příslušnost patrná ani rozhodující).

Rozhovory s kandidáty do druhého kola senátních voleb byly v daném období ve vymezených pořadech odvysílány tři (dle dostupných materiálů).

Abychom pro potřeby analýzy uchopili co nejpestřejší vzorek, rozhodli jsme se (v souladu s možnostmi nabízenými zadáním) podrobit analýze dva středně dlouhé rozhovory věnované problematice povolebního vyjednávání, dva rozhovory s kandidáty postoupivšími do druhého kola senátních voleb a dva dlouhé rozhovory vedené v rámci pořadu Dvacet minut Radiožurnálu. V souladu se zadáním byly rozhovory vybrány tak, aby byly ve stejném poměru zastoupeny rozhovory s představiteli tehdejší vládní koalice a parlamentní opozice.

Cílem výběru bylo též odlišit zkoumaný vzorek od dalších oblastí kvalitativní části analýzy, zároveň se ukázalo, že počet rozhovorů s politiky v rámci jednotlivých podskupin nebyl tak vysoký, aby zajistil v zadání definovaný požadavek zadavatele (3 a 3).

Předmětem zájmu analýzy se tak staly rozhovory:

Rozhovor s ministrem zdravotnictví Leošem Hegerem (TOP 09)

12. 10. 2012, ČRo 1 – Radiožurnál, 17:06 Dvacet minut Radiožurnálu

Rozhovor s předsedou regionální organizace ČSSD v Ústeckém kraji Arnem Fišerou.

16. 10. 2012, ČRo 1 – Radiožurnál, 17:06 Dvacet minut Radiožurnálu

Rozhovor před druhým kolem voleb do Senátu (Eliška Wagnerová, nezávislá kandidátka za Stranu zelených na senátorku ve volebním obvodu Brno-město a Stanislava Slavíková, kandidátka ČSSD na senátorku ve volebním obvodu Brno-město).

16. 10. 2012, ČRo 1 – Radiožurnál, 18:10 Ozvěny dne

Rozhovor s kandidáty druhého kola voleb do Senátu v teplickém obvodu (Jaroslav Kubera, senátor ODS, a Jaroslav Dubský, poslanec KSČM).

17. 10. 2012, ČRo 1 – Radiožurnál, 18:10 Ozvěny dne

Parlamentní a senátní volby – rozhovor s Jaroslavem Borkem, tehdejším náměstkem hejtmana Karlovarského kraje /KSČM/ a Pavolem Lukšou, místopředsedou strany TOP 09 (prostor k vyjádření dostali též Přemysl Sobotka, 1. místopředseda Senátu /ODS/ a Bohuslav Sobotka, předseda strany /ČSSD/).

15. 10. 2012, ČRo 1 – Radiožurnál, 18:10 Ozvěny dne

Jednání o nových krajských koalicích – rozhovor s Oldřichem Bubeníčkem, lídrem KSČM v Ústeckém kraji a s Bohuslavem Sobotkou, předsedou ČSSD.

15. 10. 2012, ČRo 1 – Radiožurnál, 12:10 Ozvěny dne

V rámci zkoumání objektivity, nestrannosti a vyváženosti jsme (obdobně jako při analýze rozhovorů uskutečněných v rámci pořadu Ranní Interview) při analýze zmíněné matérie zkoumali, zda moderátor relace:

- vnáší do rozhovoru své vlastní politické či ideové soudy či preference;

- používá vůči politickým reprezentantům či stranám hodnotící jazykové prostředky, případně prvky jazykové etiketizace;
- rámcuje jednotlivé politické aktéry či strany pozitivně či negativně vyznívajícími rámci;
- projevuje v rámci komunikační interakce s hostem prvky stranění;
- udržuje odstup, nepoužívá hodnotící soudy.

Výsledky analýzy ukazují, že (v souladu se strategickými materiály, k nimž je analýza vztažena):

- bylo dbáno zásad nestrannosti a vyváženosti (zejména v rámci pořadů, do nichž vstupovalo více hostů);
- nebyla v celku vysílaného programu jednostranně zvýhodňována žádná politická strana nebo hnutí;
- nebylo ve zvýšené či nevhodné míře používáno výrazových (textuálních ani hypertextuálních) prostředků implicitně signalizujících či explicitně vyjadřujících postoj moderátora (stranicí určitému politickému směru či hnutí), (až na drobné výjimky způsobené spíše stylistickou neobratností);
- moderátoři vystupovali vůči respondentům postojově neutrálně (výjimkou je snaha přimět respondenta k odpovědi na otázku, kdy moderátoři často využívají prostředků popsaných v hlavních závěrech analýzy – vztah učitel – žák, spočívající v projevované nadřazenosti moderátora jako iniciátora rozhovoru a dominantního prvku v debatě);
- rozhovory byl prosty zásadních známek verbální, neverbální i zvukové předpojatosti (bias).

I v rámci těchto rozhovorů byly patrné jevy popsané v hlavních závěrech analýzy (a vyplývající též z kvantitativní části), a sice tendence konstruovat politiku jako osobního střetu mezi kandidáty (patrné zejména v rozhovorech s kandidáty do druhého kola senátních voleb). Stejně jako předchozí části, potvrdila i tato část analýzy, že moderátoři postupují v zásadě nestranně, ale vykazují jistou inklinaci k výraznému sebeprosazování sama sebe jako performátora, který má sklon vyvyšovat se nepřiměřeným způsobem nad pozvané hosty.

6.3. Analýza krajských předvolebních diskusí ČRo vysílaných na stanici ČRo 1 – Radiožurnál

Jedním z klíčových problémů, které musí médium poskytující službu veřejnosti v oblasti zpravodajství a aktuální publicistiky řešit, je naplnění imperativu nepředpojatosti, tedy otázka zachování postojové neutrality. Tento komplexní normativní nárok na novinářskou práci se (podobně jako objektivita) dá pojmout jako míra schopnosti potlačovat signály, které by mohly (v našem případě ve vztahu k politickým subjektům ucházejícím se o získání podílu na politické moci) značit (resp. být interpretovány jako) argumenty nepodložené stranění, zaujetí, sympatie, nechť, protežování, upozadování apod. Riziko předpojatosti je problém, který se promítá do všech zpravodajských i publicistických výstupů, ale ne do všech se stejnou intenzitou. Zatímco zpravodajství má vypracovanou škálu strategií a výrazových prostředků, které jsou součástí běžných profesních rutin a nebezpečí předpojatosti efektivně snižují, živé vysílání typu „diskusní pořady s kandidáty“ jsou po této stránce daleko hůře uchopitelné a toto zmíněné riziko je v nich zřetelně vyšší. Přímý kontakt s kandidáty zbavuje profesionálního mluvčího části kontroly na podobou sdělovaného obsahu a tlak živého

vysílání zvyšuje nebezpečí bezděčně projevené sympatie či antipatie signalizované verbálními a/nebo neverbálními výrazovými prostředky (volbou slov, četností otázek, přerušováním mluvčích, intonací, komentativními prvky ad.).

Míra (ne)předpojatosti byla v souladu se zadáním analýzy sledována na předvolebních diskusích ČRo vysílaných na stanici ČRo 1 – Radiožurnál ke krajským volbám, tedy jednotlivá vydání pořadu „*Volební speciál Martina Veselovského*“ (celkem 13 diskusí, přičemž analýze byly podrobeny *Volební speciály* z kraje Zlínského, Královéhradeckého, Ústeckého, Středočeského a Jihomoravského – volba není významná, řídila se pouze tím, aby šlo o debaty různě vzdálené od termínu nadcházejících voleb). Předmětem analýzy bylo sledování signálů (výrazových prostředků verbální i neverbální povahy užívaných moderátorem) implicitního hodnocení, vztahu a komunikační distance.

Debaty měly v zásadě jednotnou podobu – začínaly představením účastníků, pak následovalo stručné představení regionu a po něm moderátor přešel k otevření diskuse. Do ní vnášel otázky jednak sám, jednak je získával od publika. První sada otázek se zpravidla týkala postavení politických subjektů v předvolebních průzkumech, přičemž moderátor akcentoval nápadné poklesy a zvýšení oblíbenosti. Následovala debata o nějakém problému, který dramaturgie pořadu vyhodnotila jako hodný pozornosti v daném regionu (např. problém nemocnic v Královéhradeckém kraji, zadluženost a využití eurofondů ve Středočeském kraji, koalice a silniční stavby v Jihomoravském kraji apod.). Ta část debaty, jejíž agendu určovaly otázky lidí v publiku, jimž moderátor udělil slovo, pak již byla tematicky rozvolněná a nesledovala jednotnou linii napříč pořady. Otázky (někdy spíše komentáře) z publika většinou slouží moderátorovi k tomu, aby na naznačené téma rozvinul debatu a sám dále kladl doplňující otázky.

Z analýzy je zřejmé, že moderátor byl na debaty vždy dobře připraven, suverénně se orientoval v té části problematiky daného regionu, která nacházela odraz v programech politických subjektů zastoupených v debatách. Napříč záznamy debat reakce moderátora neodhalují to, že by některé téma moderátora zaskočilo nebo že by se mu nechtěl věnovat – a to i v případě otázek přicházejících z publika. Naopak, často vnáší do debaty další informace k tématu a z formulací otázek je zřejmé, že není tématem zaskočen.

Analýza rozhodně neprokázala zřetelnou, konzistentní a signalizovanou inklinaci moderátora k některému z politických subjektů. Moderátor zcela jistě „nenadržoval“ jednomu politickému subjektu (či jednomu politickému směru) napříč diskusemi. Podobně vnitřně soudržný byl moderátor i ve vedení jednotlivých debat. Jedním z rizik takové série předvolebních debat je riziko přílišného „sycení“ debat mladších poznatky a zážitky z debat starších. To by stavělo účastníky debat do nerovného postavení, neboť účastníci debat pořádaných později by se dostávali do jiného komparačního rámce než účastníci debat starších – to se ale děje jen ojediněle (za takový případ lze považovat argument výzkumy provedenými k předcházejícím debatám: „*Pardon, pane hejtmane, na druhou stranu, ta čísla, my už máme jaksi čtyřmístnou řadu těch průzkumů z jednotlivých krajů České republiky, tak ta čísla vycházejí nejhůř. Řekněme ta otrávenost, nebo znechucenost chováním politiků je tady v Královéhradeckém kraji největší*“, Královéhradecký kraj, politik je tu postaven před argument, kterému jeho předchůdci nemohli čelit, navíc čtyřčlenná řada dat nepředstavuje ani třetinu všech možných výsledků, takže na konci série debat mohl zde uváděný výsledek teoreticky i „čtvrtý nejlepší“).

Fakt, že moderátor nevykazoval soudržnou inklinaci k nějakému či averzi proti nějakému politickému subjektu ale neznamená, že v debatách zachoval naprostou postojovou neutralitu. V jeho projevech je ale možné vysledovat dvě tendence v odklání se od principu nepředpojatosti:

- (i) konzistentní jednostrannost v obecnějším pojetí politiky – jednostrannost, která prostupuje celý předvolební servis ČRO 1 a jejímž klíčovým rysem je příklon k „politice jako klání“,
- (ii) situačně podmíněné překračování hranic postojové neutrality dané vývojem konkrétní diskuse, tedy okamžitou, neopakovatelnou komunikační situací.

Tyto tendence k jednostrannosti se ve sledovaných diskusních pořadech manifestují v moderátorových projevech především následujícím způsobem:

(a) Politika je výsledkem jednání jednotlivých politiků, jejichž hlavním motivem jednání i posláním je udržet se u moci a nejvýznamnější známkou selhání ztráta voličské obliby a přízně. Tuto interpretaci politiky moderátor předvádí otázkami, které dramaticky poukazují na odpovědnost politiků za výsledky výzkumů veřejného mínění a politických preferencí, v obecnější rovině pak za vnímání politiky veřejností („*Pane hejtmane Mišáku, podle toho posledního modelu společnosti PPM Factum sociální demokracie pod vaším vedením spadla o 14,5 %. Co se děje?*“ Zlínský kraj, „*Pane hejtmane Franci, ta první otázka bude směřovat na vás. Podle průzkumu agentury PPM Factum nepůjde k volbám v Královéhradeckém kraji, opakují, nepůjde k volbám, 59 % lidí. Většina z nich proto, podle toho, co říkají, že je znechucena chováním politiků. Cítíte se za to také, vzhledem k tomu, že jste tady hejtmanoval poslední čtyři roky nějak odpovědný?*“ Královéhradecký kraj, „*V krajské radě sedí také ODS, tady jí reprezentuje Vladislav Raška. Máte vy představu, proč lidé tvrdí, že jsou znechuceni prací, nebo chováním politiků?*“ Ústecký kraj, „*Středočeský kraj má jednu z nejhorších pověstí co se, řekněme, hospodaření a zadávání veřejných zakázek týče. Zajímá mě, pane starosto Řiháku, který tady zastupujete ČSSD, jak tuto pověst chcete napravit?*“, Středočeský kraj, „*Když se člověk podívá na ten volební model, tak vidí, že jak Občanská demokratická strana, tak Lidovci za ty poslední 4 roky, co byli kratší či delší dobu s vámi v koalici, tak spadli až lidovci o 13 procent v těch volebních preferencích. Neříká si ta strana trochu o průšvih, když s vámi do toho znovu půjde?*“, Jihomoravský kraj). Uvedené příklady navíc signalizují stereotypní konstrukci, která nerozlišuje mezi (domnělou) individuální a stranickou odpovědností. Tak může vznikat pro politické subjekty nepříznivý kontext selhání, které nemusí odpovídat skutečnosti („...*pane starosto Řiháku, který tady zastupujete ČSSD, jak tuto pověst chcete napravit?*“ Středočeský kraj).

(b) Součástí vystupování moderátora je až nedůtklivé popírání faktu, že média se aktivně podílejí na politickém životě společnosti a že z tohoto podílu může plynout jistý díl (byť neformální) odpovědnosti za stav politického života („*Moc omlouvám, pane hejtmane, ale chápu to dobře, že média tedy mohou za to, že ve Zlínském kraji sociální demokracie spadla za 4 roky o 14,5 %?*“ Zlínský kraj – moderátor a priori vylučuje možnost, že by se média podílela na formování postojů veřejnosti a tím zkresluje reálný průběh formování veřejného mínění).

(c) Politika je prezentována jako osobní střet, jehož podstatou není řešení významných problémů daného regionu či celé země, leč podružné aspekty politické soutěže, například technologie průběhu střídání u moci (moderátorem dotažená až do groteskní podoby výměny kanceláří, viz „*Ale já jsem po vás, pane náměstků, nechtěl slyšet, s kým uzavřete koalici, mě zajímá ta technická stránka věci, jak to děláte s kancelářemi, když náměstek si mění místo s hejtmánem*“, Zlínský kraj, jedná e o vyústění debaty o střídání postů mezi ODS a ČSSD).

(d) Z hlediska efektivity a kultury komunikačního jednání nelze přehlédnout, že moderátor je v diskusi velmi intenzivně přítomen a tím strhává pozornost na sebe jako subjekt debat – a v důsledku tedy i subjekt předvolební komunikační situace. Moderátorova přítomnost je stylizována do okázale demonstrované zdvořilosti (výrazy typu „*Pardon*“, „*Moc se omlouvám*“, „*Já se moc omlouvám*“ jsou velmi frekventované, až ztrácejí komunikační hodnotu a stávají se klišé), ale ve skutečnosti si moderátor buduje postavení arbitra, který má

právo odpovědi akceptovat či odmítat, přestože fakticky jsou si všechny výpovědi z hlediska výpovědní hodnoty rovny (jedná se například o již zmíněné „učitelské“ odmítnutí odpovědi jako irelevantní: „Ale já jsem po vás, pane náměstků, nechtěl slyšet, s kým uzavřete koalici, mě“, „Pane poslanče, ale vy víte, na co se vás ptám,“ obojí Zlínský kraj, dále o hodnocení kvality výpovědi „Tak, děkuji za jasné slovo. Ještě reakce Lubomíra France“, Královéhradecký kraj, „Dobře, to říkal Jiří Zelenka za Severočechy.cz.“, „Počkejte, pane Raško, už jsem tomu přestal rozumět“, Ústecký kraj „Rozumím“ a otázky začínající „Rozumím tomu správně, že...?“), opakovaně ve všech debatách). Pokud je moderátor v této své roli zpochybněn, reaguje osobně (tónem, který je na hraně mezi ironií a podrážděností):

Libor LUKÁŠ, statutární náměstek hejtmána Zlínského kraje /ODS/, volební lídr strany ve Zlínském kraji /ODS/: *Pane Veselovský, říkáte jste, že to budete řídit, tak by to bylo dobré, kdybychom tak po jednom odpovídali.*

Martin VESELOVSKÝ, moderátor: Máte pocit, že to neřídím?

(Zlínský kraj)

Reakce mohou dostat až velmi útočný tón, zcela zjevně zpochybňující komunikační suverenitu účastníka diskuse:

Pavel JETENSKÝ, krajský zastupitel /KSČM/: *Toto není pravda, bylo vysvětlováno na zastupitelstvu kraje, vzniklo to tak, že na pasiva bylo proučtována záloha osm miliard korun a účetní chybou nebylo toto dáno na druhou stranu, nebylo vyrovnáno do aktiv, z toho tento závazek vznikl, je to účetní chyba. Ministerstvo financí provádělo audit Středočeského kraje, audit hospodaření Středočeskému kraji byl udělen a nikdo v tom nic neshledal.*

Martin VESELOVSKÝ, moderátor: *Počkejte, pane Jetenský, já tomu věřím, ale prosím, rozumím tomu správně, že jen účetní chybou vypadá Středočeský kraj tak zadluženě?*

Pavel JETENSKÝ, krajský zastupitel /KSČM/: *Ne, co je to zadlužený, pane Veselovský? My jsme převzali ...*

Martin VESELOVSKÝ, moderátor: To mě zkoušíte, pane Jetenský?

Pavel JETENSKÝ, krajský zastupitel /KSČM/: *Prosím?*

Martin VESELOVSKÝ, moderátor: To mě zkoušíte?

(Středočeský kraj)

Dodejme, že výrazy typu „dobře“, „jasné slovo“, „rozumím“, „rozumím tomu správně, že...“ „to mě zkoušíte?“ „Ale já jsem po vás, pane náměstků, nechtěl slyšet, ...“ „ale vy víte, na co se vás ptám“ definují předvolební debaty jako komunikační situaci podobnou vztahu mezi učitelem a žáky ve škole (u hodnocení „dobře“ a otázky „to mě zkoušíte?“ či námitce „ale já jsem po vás nechtěl slyšet“ nebo „ale vy víte, na co se vás ptám“ či níže uvedené poznámce „já vás nebudu zkoušet“ – viz odd. (e) – je to téměř doslovné: v prvním případě moderátor uděluje známku, ve druhém se brání výměně rolí: žák přece nemá zkoušet učitele, ve třetím a čtvrtém usvědčuje „žáka“ z pokusu odpovídat na něco jiného, než co bylo předmětem „zkoušení“ – odkaz na školu je tu zřejmý a moderátor se identifikuje s rolí učitele). Vzhledem k tomu, že tento vztah je přes všechny proměny pedagogické práce stále do značné míry asymetrický a hierarchický (učitel má například více možnosti hodnotit žáky než naopak) je předefinování předvolební debaty do diskurzivního rámce školy jistým narušením moderátorovy neutrality a dává mu moc, která stojí mimo rámec politické debaty.

(e) Samostatnou kapitolou proběhu debat představuje vystupování zástupců veřejnosti, jimž moderátor dává slovo, aby mohli účastníkům položit otázku. I zde zůstává moderátor převážně korektní, zdvořilý a nestranný. Pokud do vystoupení tazatele zasahuje, tak převážně

v roli reformulátora otázky, což je fakticky možné chápat jako účinnou moderátorskou pomoc v komunikaci mezi politiky/kandidáty a veřejností:

TAZATEL: ...*Já bych se zeptal teda ještě, vrátím se od těch opic teda k lidem a teďka si jste zaregistrovali, že autobusový společnosti si stěžovaly, že jim se proplácí míň než vlaků, tak mě by zajímalo konkrétně, jestli autobusům se bude proplácet stejně jako teďka těm vlakům teda víc, nebo jestli to budete měnit, případně i naopak.*

Martin VESELOVSKÝ, moderátor: *Tedy, abych tomu úplně správně rozuměl, kolik peněz bude na regionální autobusovou dopravu dávat kraj oproti těm vlakům, jestli se to bude měnit. Rozumím. Tak, Miloslav Plass za ODS.*

(Královéhradecký kraj)

Spíše výjimečně se jednání moderátora posouvá od prosté reformulace k hodnocení smyslu otázky a jejímu případnému odmítnutí:

TAZATEL: *Prosím vás, pěkně, máme nějaký národní plán pro výstavbu sociálních bytů? Začneme aspoň v Jihomoravském kraji, když už vlastně v žádném kraji taková situace není? Děkuji.*

Martin VESELOVSKÝ, moderátor: *Tak rozumím. Otázka je sice jasná, na druhou stranu, pane Juránku, já vás nebudu zkoušet z toho, jestli existuje národní plán. Chci po vás vědět, jako případný hejtman Jihomoravského kraje, jak by vypadala tady v kraji situace se sociálním bydlením?*

(Jihomoravský kraj)

Princip okázalé zdvořilosti je v průběhu debaty moderátorem čas od času porušován replikami zřetelně ironizující až ponižující povahy, zvláště ve vztahu k lidem, kteří kladou otázky z publika:

TAZATEL: *Já bych měl dotaz ještě zpátky k té holešovické k té průmyslové zóně, nebo holešovské. Mě by zajímalo, jestli jste vyvodili nějaké přímé důsledky po utopené té 1,5 miliardy, já jenom připomenu, že jde o 2550 korun na jednoho občana, vrátíte nám je, nebo jak u vás socialistů je zvykem, bude něco, bude všechno zameteno pod koberec? Díky.*

Martin VESELOVSKÝ, moderátor: *Vy jste sem přijel bez peněz a potřebujete peníze zpátky?*

(Zlínský kraj)

TAZATEL: *Já budu mít dotaz na pana Gazdíka /.../ Mě by zajímalo, co jste dělali v době, když jste byli ve vedení svých měst členové TOP 09, zejména vy a třeba dnešní ministryně paní Hanáková, protože přihlédnou-li k vašemu působení v zastupitelstvu kraje a teď před volbami, tak je to politika plná napadání a kritizování. Chtěl bych slyšet nějaký váš nápad, nějaký návrh? Jediné, co jsme tady slyšeli, tak byl nápad, který jste převzal od pana Čuby. Tak prosím sem s těmi nápady, máte příležitost. Myslím si, že politika, kterou tady máme možnost vidět, tak je nehodná zástupců nás obyčejných občanů Zlínského kraje.*

Martin VESELOVSKÝ, moderátor: *Já se moc omlouvám, asi jsem to správně pochopil, vyzýváte Petra Gazdíka, aby řekl nějaký návrh?*

TAZATEL: *Přesně tak, ať přijde prostě s něčím konkrétním, protože zatím jsme nic takového neslyšeli.*

Martin VESELOVSKÝ, moderátor: *A nechcete to někam zacílit? To bysme tady mohli být ještě 3 hodiny.*
(Zlínský kraj)

O projevech tohoto typu lze uvažovat v kontextu „služby veřejnosti“, jejíž podstatou je schopnost daného média a jeho pracovníků identifikovat se s veřejností jako s výchozí perspektivou vlastního pohledu na svět. Fakticky by tedy mohlo platit, že „pohled veřejnosti“ je funkčně definovanými souřadnicemi, o něž se opírá pojetí neutrality/nepředpojatosti médií veřejné služby. Médium (v tomto případě zastoupené moderátorem) jistě nemusí nekriticky akceptovat veškeré projevy přicházející z veřejné sféry (v tomto případě zastoupené publikem), ale je otázka, jestli má právo tyto projevy veřejnosti jako suverénní sféry předvolební komunikace podrobovat ironické kritice, projevující se v prvním citovaném případě ironicky formulovaným podezřením, že otázka je motivována potřebou osobního zisku („*Vý jste sem přijel bez peněz a potřebujete peníze zpátky?*“), ve druhém případě zpochybněním komunikační kompetence tazatele, který je exponován jako někdo, kdo neumí položit otázku („*A nechcete to někam zacílit? To bysme tady mohli být ještě 3 hodiny.*“).

Závěry:

Předvolební diskusní pořady jsou ve svém celku v zásadě nestranné, ale vykazují jistou inklinaci k sebeprosazování moderátora jako performátora, který má sklon vyvyšovat se nad pozvané hosty. Moderátorovo sebepojetí na sebe bere podobu blízkou postavení učitele vůči žákům.

6.4. Vysílání ČRo a soulad s Pravidly předvolebního vysílání Českého rozhlasu – krajské a senátní volby 2012

Tato část analýzy shrnuje dosavadní zjištění z analýzy jednotlivých pořadů předvolebního zpravodajství a publicistiky, které byly součástí vysílání ČRo před krajskými a senátními volbami 2012, a poměří je interní směrnicí přijatou 23. 4. 2013, jež má dle čl. 8 platnost „základních pracovních pravidel ČRo“, a má tedy ve smyslu sociálním i pracovně právním normotvorné postavení. To je poněkud ošidná situace, jelikož dynamická komunikační situace, jíž rozhlasové vysílání nepochybně je, se vyznačuje neustále narušovanou (a neustále obnovovanou) rovnováhou mezi komunikačním územím a komunikační normou a podobně jako v jazykové komunikaci pokusy o kodifikaci normy z definice nutně a nevyhnutelně zastarávají již v okamžiku svého vzniku. Proto může takové vysílání jen stěží beze zbytku vyhovovat kodifikované normě. Z toho plyne, že bychom o přijatých pravidlech měli spíše jako o normotvorné směrnici uvažovat jako o „principotvorném“ dokumentu – jako o záznamu žádoucích parametrů chování daného média, principů, k jejichž dodržování je vhodné a správné směřovat, ale která nemohou být nikdy splněna beze zbytku. Za příklad takového principu můžeme uvést tvrzení Pravidel, že ČRo „*nevytváří dění ani se ho nesnaží usměrňovat, ale přesně zrcadlí skutečnost*“ (3.1). Přesně zrcadlit skutečnost je princip, k němuž se může médium snažit směřovat a hledat k tomu vhodné prostředky a nástroje, ale který je ve své podstatě vzhledem k mnohotvárnosti a nestrukturovanosti „skutečnosti“ nenaplnitelný.

Jedná se zde tedy o posouzení, zda (případně nakolik, v jaké míře a s jakou tendencí) se ČRo ve sledovaných pořadech dokázal požadavkům stanoveným v této interní směrnici přiblížit, případně v čem se od ní odchyloval (a zda toto odchylení je výsledkem prostého přehlížení

stanovených principů, nebo odhaluje slabinu v jejich stanovení – což je důležitý rozdíl při posuzování funkčnosti každé normy i každého prosazovaného principu v praxi).

Předem konstatujeme, že předložené posouzení má některá omezení, která jsou daná povahou samotných Pravidel, a to především tato:

(a) Pravidla obsahují mimo jiné i obsahují principy/zásady, jež mají ryze deklaratorní charakter a zkoumání jejich naplňování či nenaplňování je mimo dosah jakéhokoliv analytického nástroje (např. 1.2. *Redaktoři jsou povinni zpracovávat veškeré informace nestranně a objektivně, podle svého nejlepšího vědomí a svědomí*).

(b) Pravidla obsahují mimo jiné principy/zásady, jejichž ne/nenaplňování je sice možné zjišťovat, ale nikoliv analýzou samotných pořadů ČRo (jedná se např. o zásady 1.3-5: *„Redaktoři nesmějí jakkoliv spolupracovat s kandidujícími politickými stranami, hnutími nebo sdruženími a s jednotlivými kandidáty“*, *„Redaktoři se nesmějí aktivně podílet na jakékoliv propagaci kandidátů nebo kandidujících subjektů“*, *„Redaktor je povinen neprodleně sdělit svému nadřízenému, pokud by se dostal v souvislosti s předvolebním vysíláním do střetu zájmů nebo pokud by střet zájmů bezprostředně hrozil“*). Předmětem tohoto posouzení tedy bude především ne/naplňování principů obsažených v článcích 2-5 Pravidel. Podle těchto článků je také strukturované samotné posouzení.

1) Článek „Základní zásady zpravodajství v předvolebním období“

Základním principem tohoto článku je důraz na relevanci poskytovaných informací, dále na jejich nestrannost a konečně na vyloučení takových informací, které by ve svém komunikačním vyznění mohly mít propagační efekt (*„2.3. ČRo nereferuje o předvolebních akcích stran a kandidátů (mítinky, spanilé jízdy, zábavné večery apod.), pokud na nich nedojde k události nadstranického významu“*).

Poznatky získané analýzou neprokázaly zásadní odklon od dodržování principů spojených v Pravidlech s nároky na zpravodajství (dodejme ovšem, že striktní dodržování této části Pravidel nabývá někdy až únavné podoby – viz například neustále připomínání stranické příslušnosti v předvolebních „Speciálech“, jímž se ČRo zjevně snaží vyhovět čl. 2.5, který praví, že u *„všech zpráv a příspěvků, ve kterých vystupují volení představitelé /.../, musí být uvedena jejich stranická příslušnost“*).

2) Článek „Vyváženost vysílání o politických stranách a kandidátech“

Vyváženosti se tato zpráva věnuje v podrobně analýze v jiných částech, zde pouze konstatujeme, že ve svém celku (jakkoliv je „celek“ obtížně definovatelná entita) je předvolební vysílání ČRo vyvážené a nevykazuje žádnou jednostrannost, která by se snažila – řečeno dikcí Pravidel – *„nějakou stranu, skupinu nebo jednotlivce podporovat či naopak někoho potlačovat“* (3.1). Nenaplnění principu vyváženosti, která jsou v analýze označena, mají podobu jednotlivin a nevykazují žádnou soustavnou inklinaci.

3) Článek „Zveřejňování předvolebních průzkumů a anket“

Analýza nezaznamenala použití ankety ve smyslu, v jakém je zapovídá čl. 4.1. Na druhou stranu, ale ČRo pracuje běžně s výsledky předvolebních průzkumů, využívá je ve všech analyzovaných pořadech, včetně předvolebních debat, a nikoliv výjimečně se neřídí zásadami formulovanými v odrážkách čl. 4.2. Výsledky výzkumů v debatách běžně slouží jako argument, jímž se definuje postavení kandidáta, běžně se vyskytují ve zpravodajství jako součást sociální reality, o níž se referuje jako o faktu. Metodika a relevance výsledných údajů zdaleka nejsou samozřejmou součástí formulací, které se v pořadech vyskytují.⁶

⁶ Bod 4.1. Pravidel u předvolebních průzkumů vymezuje:

Sama existence výsledků je v pořadech ČRo zřetelně nadhodnocována (není divu – jsou to jediné alespoň zdánlivě „tvrdé“ údaje, které má redakce k dispozici), a to na úkor jiných údajů kvalitativní povahy. Hojné a nekritické užívání výsledků průzkumů navíc posiluje předvádění volebního rozhodování jako sportovního klání.

Pokud bychom měli uvažovat o tom, že v nějakém aspektu se reálné chování ČRo vzdaluje principů stanoveným v Pravidlech, tak je to oblast zveřejňování předvolebních průzkumů a anket.

4) Článek „Pravidla pro zvaní hostů do vysílání“

Pokud jde o zvaní hostů do vysílání, lze konstatovat, že ČRo se velmi blíží naplnění principů, které jsou v Pravidlech stanoveny.

6.5. Analýza předvolebních vizitek politických stran

V rámci analýzy vizitek kandidátů prezentovaných na webových stránkách Českého rozhlasu jsme se zaměřili na:

- jazykovou neutralitu textové reprezentace kandidáta (rovný přístup ke všem kandidátům);
- uvedení kandidáta v audiovizitce z hlediska jazykové neutrality;
- strukturu audiovizitky z hlediska rovnocenného přístupu zástupců jednotlivých stran;

A) „citovat je možné jen oficiální průzkumy seriózních a zavedených agentur, které garantují náležitě standardy při sběru a vyhodnocení dat (např. CVVM, STEM, Factum Invenio, SC&C). Pokud ČRo bude mít k dispozici vlastní průzkum, věnuje mu samozřejmě primární pozornost.“

B) „výsledky průzkumu je vždy potřeba zasadit do kontextu“

C) „nepoužíváme formulace, které by výsledkům dávaly větší váhu a důvěryhodnost, než si zaslouží. Měli bychom uvádět, že výsledky „naznačují“, ne že „prokazují“ nebo dokonce „jsou dokladem“

D) „vždy uvádíme název agentury, která průzkum provedla, a jméno subjektu, který průzkum zadal. Uvádíme také informaci, ve kterém období agentura sbírala data - v této souvislosti je vhodné poukázat na události a okolnosti, které od té doby mohly mít na veřejné mínění významný vliv“

E) „informujeme o chybě měření - především v souvislosti s těsnými rozdíly ve výsledcích.“

Publicistika:

3. 10. v pořadu Ozvěny dne (18.00) vystoupil komentátor ČRo Petr Nováček s interpretací volebního modelu ke krajským volbám. Moderátor Jan Bumba sice uvedl, že volební model zpracovala pro ČRo agentura PPM Factum, nicméně dále nebylo uvedeno, z jakých dat tento volební model vychází a jaká je chyba měření (statistická odchylka) uváděných výsledků.

Stejná situace nastala v pořadu Ozvěny dne/Svět po dvanácté dne 8. 10., kdy je vstup moderátorky Veroniky Sedláčkové s komentátorem Petrem Nováčkem věnován volebnímu modelu v Jihomoravském kraji. Moderátorka uvedla, že volební model zpracovala agentura PPM Factum, nicméně k modelu neuvedla žádné další informace.

Zpravodajství:

Ve zpravodajských pořadech byly předvolební průzkumy zmíněny celkem šestkrát, a to v období od 1. do 8. října v Hlavních zprávách v 7.00 (třikrát) a v Hlavních zprávách v 18.00 (třikrát). Ve všech případech se jedná o odkazy na volební model, resp. průzkum pro ČRo, který zpracovala agentura PPM Factum. V odkazech schází informace k průzkumu, tedy sledované období a chyba měření (statistická odchylka). Všechny příspěvky jsou sice zakončeny tvrzením: „Kompletní údaje najdete na našem webu zpravy.rozhlas.cz. Upozorňujeme, že volební model zachycuje momentální náladu voličů, do voleb se údaje mohou ještě změnit,“ ale nutné údaje k průzkumu schází.

Jiné průzkumy v souvislosti s volbami nebyly ve vysílání ČRo ve sledovaném období zmiňovány.

- případné vstupy moderátora do promluv kandidáta;
- délka audiovizitek dosahuje vcelku velkého rozptylu mezi 2 a 5 minutami.

Textová reprezentace vizitky kandidáta má ustálenou strukturu prezentující informace: 1) o lídrovi strany/ hnutí, 2) zda strana/ hnutí kandidovala v některých předchozích volbách, 3) profesi kandidáta/ kandidátky, 4) zda kandidát/ kandidátka již v nějakých volbách kandidovali. Ustálenou strukturu má také audiovizitka – strukturovaný rozhovor s kandidátem/ kandidátkou, který sestává z: 1) 60vteřinového představení strany, 2) dvou otázek specifických pro daný kraj, 3) tří otázek společných pro všechny kraje (protikorupční opatření, angažování kraje v oblasti zdravotnictví, potenciální koaliční partneři).

Hlavní závěry

- Vizitky mají ve všech krajích ustálenou strukturu, která platí pro všechny kandidáty a to jak v textové prezentaci na webu, tak v audiovizitce – strukturovaném rozhovoru moderátora/ moderátorky s kandidátem/ kandidátkou
- V žádném z krajů nebylo zaznamenáno stranění moderátora, případně přerušování promluvy kandidáta/ kandidátky, komentování promluvy či hodnocení
- Ohledně přístupu moderátora/ moderátorky k jednotlivým kandidátům byly zaznamenány jen minimální odchylky týkající se formulace otázky.
- V případě absence vizitek některého z kandidátů/ kandidátek je tato zdůvodněna

Středočeský kraj (21 kandidátů)

Z celkového počtu 21 chybí vizitka u kandidáta Jiřího Grunbauera za KSČ, absence je ale zdůvodněna: „... na nabídku na natočené volební vizitky nereagoval i přes opakované pokusy o pozvání do našeho studia...“. Tematicko-informační struktura vizitek je u všech kandidátů shodná. Délka textové reprezentace se liší pouze v závislosti na rozdílné délce názvů stran/ hnutí, případně výčtu profesí a stran/ hnutí za které kandidát/ kandidátka kandidovali v předchozích volbách.

Audiovizitky mají ustálenou strukturu. Po původních 60 vteřinách, kdy se kandidát/ kandidátka představí, následují otázky na 1) zadluženost Středočeského kraje, 2) udržení proplácení jízdného pro školáky, 3) protikorupční opatření, 4) politiku zdravotnictví v kraji, 5) potenciální koaliční partnery. Tyto otázky jsou položeny všem kandidátům/ kandidátkám, kteří se natáčení audiovizitky zúčastnili. Moderátor do promluv kandidátů/ kandidátek nevstupuje. Audiovizitky jsou zpracovány nestranně a vyváženě. Vstupy moderátora se liší jen mírnými formulačními odchylkami a také tím, že některým kandidátům moderátor/ moderátorka za účast na natáčení nepoděkuje (např. Černý, DSSS, Temr, UNP - Středočeši), jiným ano. Jde nicméně spíše o formulační odchylku, než významotvorný prvek.

Karlovarský kraj (16 kandidátů)

Z celkového počtu 16 kandidátů není (zdůvodněně) přítomna vizitka jednoho kandidáta, u kterého chybí i fotografie. Vizitka (včetně fotografie) chybí u Josefa Peterka, představitele Pravého bloku www.cibulka.net (doplněno informací „Strana Volte Pravý blok www.cibulka.net nabídky na nahrávání a odvysílání vizitky nevyužila“). U vizitky Josefa Kvasničky, kandidáta za SPOZ, chybí informace uvedené u jiných vizitek (profese), délka textu je výjimečně krátká. U některých kandidátů se objevují vyjádření s nižší informační přesností („získala v minulých krajských volbách téměř šest procent“ – Marek Poledníček, Koalice pro Karlovarský kraj, podobně u Jaroslava Borka za KSČM: „téměř 17,5 procenta hlasů“).

Audiovizitky mají ustálenou strukturu. Po původních 60 vteřinách, kdy se kandidát/kandidátka představí, následují otázky na 1) nezaměstnanost v Karlovarském kraji, 2) dopravní obslužnost v kraji, 3) protikorupční opatření, 4) politiku zdravotnictví v kraji, 5) potenciální koaliční partnery. Od předchozího kraje se tak odlišují jen první dvě otázky, které se týkají konkrétní situace v kraji. Tyto otázky jsou položeny všem kandidátům/kandidátkám, kteří se natáčení audiovizitky zúčastnili.

Ústecký kraj (19 kandidátů)

Z celkového počtu 19 kandidátů nejsou (zdůvodněně) přítomny vizitky 2 kandidátů, u jedné vizitky chybí fotografie. U jednoho kandidáta chybí fotografie. Vizitka (včetně fotografie) chybí u Radka Andršta představitele Pravého bloku www.cibulka.net. (doplňeno informací „Strana Volte Pravý blok www.cibulka.net nabídky na nahrávání vizitky nevyužila“). Vizitka chybí také u Martina Stroukala, kandidáta za KSČ (zde je fotografie přítomna).

Audiovizitky mají ustálenou strukturu. Po původních 60 vteřinách, kdy se kandidát/kandidátka představí, následují otázky na 1) řešení „vyloučených lokalit“ v kraji, 2) prolomení limitů těžby uhlí, 3) protikorupční opatření v kraji, 4) angažmá kraje ve zdravotnictví, 5) potenciální koaliční partnery. Tyto otázky jsou položeny všem kandidátům/kandidátkám, kteří se natáčení audiovizitky zúčastnili.

Liberecký kraj (20 kandidátů)

Z celkového počtu 20 kandidátů nejsou (zdůvodněně) přítomny vizitky 2 kandidátů, u jedné vizitky chybí fotografie. U kandidátky Miloslavy Jebavé za Pravý blok chybí fotografie, vizitka přítomna je i přes odmítavé stanovisko představitelů strany v jiných krajích. Vizitka není se zdůvodněním (rozhodnutí strany) u Jindřicha Nestlera z DSSS (Dělnická strana sociální spravedlnosti), (fotografie je přítomna). Podobně je tomu u kandidátky ČSNS (České strany národně sociální). U Pirátské strany vizitka obsahuje ve druhé větě zkrácení názvu strany na „Piráti“ což může být příznakové.

Audiovizitky mají ustálenou strukturu. Po původních 60 vteřinách, kdy se kandidát/kandidátka představí, následují otázky na 1) financování odstranění škod z povodní, 2) budoucnost školství v kraji, 3) protikorupční opatření v kraji, 4) angažování kraje ve zdravotnictví, 5) potenciální koaliční partnery. Tyto otázky jsou položeny všem kandidátům/kandidátkám, kteří se natáčení audiovizitky zúčastnili. Moderátor do promluvy nevstupuje, ani je nekomentuje.

Královéhradecký kraj (19 kandidátů)

Z celkového počtu 19 kandidátů absentuje audiovizitka (důvod uveden není) u 1 kandidáta a fotografie u 2 kandidátů. Délka vizitek variuje od 2:58 (Drtina, DSSS) do 5:12 (Dohnálek, SNK ED). Vizitka chybí u Václava Dědečka zástupce Volte Pravý blok.

Audiovizitky mají ustálenou strukturu. Po původních 60 vteřinách, kdy se kandidát/kandidátka představí, následují otázky na 1) posílení dopravní obslužnosti v kraji, 2) těžbu břidlicového plynu v kraji, 3) prosazování protikorupčních opatření, 4) angažování kraje ve zdravotnictví, 5) potenciální koaliční partnery. Tyto otázky jsou položeny všem kandidátům/kandidátkám, kteří se natáčení audiovizitky zúčastnili.

Pardubický kraj (19 kandidátů)

Vizitka absentuje u jednoho z kandidátů, Miroslava Kmínka z Pirátské strany. Délka audiovizitek variuje od 2:23 (Jarský, Moravané) po 4:14 (Netolický, ČSSD)

Audiovizitky mají ustálenou strukturu. Po původních 60 vteřinách, kdy kandidát/kandidátka představí program, následují otázky na 1) slučování středních škol a učilišť, 2) výstavbu domovů pro důchodce, 3) protikorupční opatření v kraji, 4) angažování kraje ve zdravotnictví,

5) potenciální koaliční partnery. Podobně jako u ostatních krajů tak jsou první dvě otázky pro daný kraj specifické. Tyto otázky jsou položeny všem kandidátům/ kandidátkám, kteří se natáčení audiovizitky zúčastnili. Audiovizitky u tohoto kraje nezačínají úvodním představením kandidáta a strany moderátorem (přečtením textové části vizitky), ale přímo uvozením „Teď máte přesně jednu minutu k představení své strany.“ Jsou tak pro posluchače informačně chudší. Nicméně tento prvek se objevuje shodně u všech kandidujících.

Moderátor svým řečovým projevem nijak odpovědi nehodnotí, ani nenaznačuje potenciální inklinaci či preferenci.

Kraj Vysočina (18 kandidátů)

Fotografie chybí u 3 kandidátů. Délka vizitek variuje od 3:13 (Michal Schmidt, ČSNS) po 4:28 (Ota Benc, ODS).

Zajímavostí je, že zatímco u některých krajů dochází k zaokrouhlování procent (s využitím slov „téměř“, „přes“), u jiných (jako je Kraj Vysočina jsou uváděna procenta volebního zisku v předchozích volbách na dvě desetinná místa (např. „15,72“, podobně také v případě Jihomoravského kraje). Textové popisy vizitky jsou jazykově bezpříznakové a z hlediska jazykových prostředků nevykazují pozitivní ani negativní stranění některému z kandidátů/ kandidátek.

Audiovizitky mají ustálenou strukturu. Po původních 60 vteřinách, kdy se kandidát/ kandidátka představí, následují otázky na 1) potenciální podporu zemědělců od kraje, 2) péči o staré lidi, 3) prosazování protikorupčních opatření, 4) angažování kraje ve zdravotnictví, 5) potenciální koaliční partnery. Tyto otázky jsou položeny všem kandidátům/ kandidátkám, kteří se natáčení audiovizitky zúčastnili.

Jihočeský kraj (18 kandidátů)

Z 18 kandidátů chybí vizitka u jednoho (Vach, DSSS), také fotografie chybí u jednoho kandidáta. Z hlediska délky mají audiovizitky rozsah od 2:02 (Sedloňová, Republikánská strana) do 4:56 (Jiří Zimila, ČSSD). Z hlediska textové reprezentace nevykazuje žádná z vizitek projevy stranění.

Audiovizitky mají ustálenou strukturu. Po původních 60 vteřinách, kdy kandidát/ kandidátka představí program své strany, následují otázky na 1) redukci středních škol v kraji, 2) kompenzaci kraje za dostavbu Temelína, 3) protikorupční opatření v kraji, 4) angažování kraje ve zdravotnictví, 5) potenciální koaliční partnery. Tyto otázky jsou položeny všem kandidátům/ kandidátkám, kteří se natáčení audiovizitky zúčastnili.

Plzeňský kraj (16 kandidátů)

Z 16 kandidátů krajských voleb Plzeňského kraje chybí vizitka i fotografie u jednoho kandidáta (Válek, Volte Pravý blok). Textové popisy vizitky jsou jazykově bezpříznakové a z hlediska jazykových prostředků nevykazují pozitivní ani negativní stranění některému z kandidátů/ kandidátek.

Audiovizitky mají ustálenou strukturu. Po původních 60 vteřinách, kdy kandidát/ kandidátka představí program své strany, následují otázky na 1) řešení nezaměstnanosti v kraji, 2) dopravní obslužnost v kraji, 3) protikorupční opatření, 4) angažování kraje ve zdravotnictví, 5) potenciální koaliční partnery. Tyto otázky jsou položeny všem kandidátům/ kandidátkám, kteří se natáčení audiovizitky zúčastnili.

Jihomoravský kraj (23 kandidátů)

Vizitka chybí celkem u pěti kandidátů/ kandidátek; Jiřího Čížka, (Koruna Česká fotografie) absentuje také u Petra Hejla (Volte Pravý blok) a Jana Baránka (Strana soukromníků). K dispozici není vizitka ani fotografie Jany Drápalové (Strana zelených). Absence vizitky

Miroslava Mrkvičky (Republikánská strana) je vysvětlena informací o nereagování na nabídku. Z hlediska textové reprezentace nevykazuje žádná z vizitek projevy stranění.

Audiovizitky mají ustálenou strukturu. Po původních 60 vteřinách, kdy kandidát/ kandidátka představí program své strany, následují otázky na 1) podporovanou variantu rychlostní komunikace R 43, 2) nedostatek řemeslníků ve vztahu ke struktuře vzdělávání, 3) protikorupční opatření v kraji, 4) angažování kraje ve zdravotnictví, 5) potenciální koaliční partnery. Tyto otázky jsou položeny všem kandidátům/ kandidátkám, kteří se natáčení audiovizitky zúčastnili.

Olomoucký kraj (18 kandidátů)

Audiovizitka chybí u kandidáta Kořínka (Volte Pravý Blok), fotografie chybí u Jana Matušů (Strana soukromníků).

Délka audiovizitek variuje od 2:33 Ovčáčiková (DSSS) po 4:41 (Markéta Záleská, ODS). Textové popisy vizitky jsou jazykově bezpříznakové a z hlediska jazykových prostředků nevykazují pozitivní ani negativní stranění některému z kandidátů/ kandidátek.

Audiovizitky mají ustálenou strukturu. Po původních 60 vteřinách, kdy kandidát/ kandidátka představí program své strany, následují otázky na 1) zkvalitnění silničního propojení v kraji, 2) podporu ekonomiky v kraji, především na Jesenicku, 3) protikorupční opatření, 4) angažování kraje ve zdravotnictví, 5) potenciální koaliční partnery. Tyto otázky jsou položeny všem kandidátům/ kandidátkám, kteří se natáčení audiovizitky zúčastnili. Moderátorky odpovědi nekomentuje, nevstupuje do nich, ani je žádným způsobem nekomentuje.

Zlínský kraj (22 kandidátů)

Vizitka i fotografie chybí u kandidáta Jana Vyskočila (Volte Pravý blok – natáčení odmítnul) a Jana Pokorného (Republikánská strana), chybí také u Josefa Petra (Koruna česká), Nováka (DSSS). Textové popisy vizitky jsou jazykově bezpříznakové a z hlediska jazykových prostředků nevykazují pozitivní ani negativní stranění některému z kandidátů/ kandidátek.

Audiovizitky mají ustálenou strukturu. Po původních 60 vteřinách, kdy se kandidát/ kandidátka představí, následují otázky na 1) využití průmyslové zóny v Holešově, 2) výběr dopravní stavby kraje, do které přednostně investovat, 3) protikorupční opatření v kraji, 4) angažování kraje ve zdravotnictví, 5) potenciální koaliční partnery. Tyto otázky jsou položeny všem kandidátům/ kandidátkám, kteří se natáčení audiovizitky zúčastnili. Moderátorka do promluv žádným způsobem nezasahuje, ani je nijak nekomentuje.

Moravskoslezský kraj (21 kandidátů)

Vizitka i fotografie chybí u Romana Ševčíka (Strana soukromníků a Konzervativní strana), vizitka samotná pak chybí u Martina Jochima (Svobodní), fotografie pak dále chybí u Foltise (strana Pravý blok), Karla Maška (Republikánská strana), Karla Fiedlera (Protest – nevolím parlamentní strany), Josefa Seichtlera (KSČ).

Textové části vizitek jednotlivých krajů vykazují odlišnosti z hlediska jazykového označení: „Strana v minulých krajských volbách nekandidovala.“ (Středočeský kraj), „Strana jde do voleb poprvé“ (Ústecký kraj). Textové popisy vizitky jsou jazykově bezpříznakové a z hlediska jazykových prostředků nevykazují pozitivní ani negativní stranění některému z kandidátů/ kandidátek.

Audiovizitky mají ustálenou strukturu. Po původních 60 vteřinách, kdy kandidát/ kandidátka představí program své strany, následují otázky ohledně 1) kroků ke zlepšení ovzduší v kraji, 2) postupu v oblasti sociálně - vyloučených lokalit, 3) plánovaných protikorupčních opatření v kraji, 4) angažování kraje ve zdravotnictví, 5) potenciálních koaličních partnerů. Tyto otázky jsou položeny všem kandidátům/ kandidátkám, kteří se natáčení audiovizitky

zúčastnili. Moderátorka do promluv kandidátů nevstupuje, promluvu kandidátů nepřerušuje, ani nijak nekomentuje.

7. Literatura

- Hallin, D., Mancini, P.: *Comparing Media Systems*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage. 2004.
- Čmejrková, S. et al.: *Styl mediálních dialogů*. Praha, Akademia. 2013.
- McQuail, D.: *Media Performance*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage. 1992.
- Trampota, T., Vojtěchovská, M.: *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál. 2011.
- Tuchman, G.: *Objectivity as Strategic Ritual*. *American Journal of Sociology* 77 (January) 1972: 660–679

8. Přílohy

8.1. Pravidla předvolebního vysílání Českého rozhlasu – krajské a senátní volby 2012

PRAVIDLA PŘEDVOLEBNÍHO VYSÍLÁNÍ ČESKÉHO ROZHLASU - KRAJSKÉ A SENÁTNÍ VOLBY 2012

Níže uvedená pravidla doplňují obecně platné právní předpisy a stávající interní dokumenty Českého rozhlasu a jsou závazná pro všechny zaměstnance a spolupracovníky Českého rozhlasu. Šéfredaktoři jednotlivých stanic mohou přijmout další, zpřísňující a doplňující pravidla, která budou závazná pro jejich konkrétní rozhlasovou stanici.

1. ZÁKLADNÍ POVINNOSTI REDAKTORŮ, MODERÁTORŮ, EDITORŮ A SPOLUPRACOVNÍKŮ ČRO

1.1. Redaktoři, moderátoři, editoři a spolupracovníci ČRo podílející se na programu, zpravodajství a publicistických pořadech (dále jen "redaktoři") jsou povinni znát a respektovat právní předpisy vymezující vysílání ČRo (zejména zákon o ČRo, zákon o rozhlasovém a televizním vysílání), Statut ČRo, Kodex ČRo, žurnalistické zásady ČRo a níže uvedená pravidla předvolebního vysílání. Redaktoři, kteří připravují nebo vysílají příspěvky týkající se voleb, kandidujících stran a hnutí, kandidátů ve volbách a politické scény v ČR, jsou navíc povinni seznámit se s právními předpisy upravujícími volby (zákon o volbách do Senátu, zákon o volbách do zastupitelstev krajů) a dodržovat je.

1.2. Redaktoři jsou povinni zpracovávat veškeré informace nestranně a objektivně, podle svého nejlepšího vědomí a svědomí.

1.3. Redaktoři nesmějí jakkoliv spolupracovat s kandidujícími politickými stranami, hnutími nebo sdruženími a s jednotlivými kandidáty. Tento zákaz se vztahuje i na moderování předvolebních akcí, mítinků, zábavných večerů, tiskových konferencí a dalších obdobných akcí spojených s prezentací nebo propagací kandidátů nebo představitelů politických stran. Redaktoři nesmějí kandidátům a kandidujícím politickým subjektům poskytovat ani konzultantskou činnost, mediální poradenství a mediální tréninky jednotlivých kandidátů.

1.4. Redaktoři se nesmějí aktivně podílet na jakékoliv propagaci kandidátů nebo kandidujících subjektů. Redaktoři jsou povinni zdržet se jakýchkoliv vystoupení na podporu kandidátů nebo kandidujících subjektů, a to i ve formě publikování osobních názorů a komentářů v jiných médiích, na internetových stránkách (včetně blogů) a na sociálních sítích.

1.5. Redaktor je povinen neprodleně sdělit svému nadřízenému, pokud by se dostal v souvislosti s předvolebním vysíláním do střetu zájmů nebo pokud by střet zájmů bezprostředně hrozil (např. v situaci, kdy ve volbách kandiduje osoba s vazbami na redaktora). Nadřízený redaktora v takovém případě rozhodne o dalším postupu (např. odebere téma nebo konkrétní pořad redaktorovi).

2. ZÁKLADNÍ ZÁSADY ZPRAVODAJSTVÍ V PŘEDVOLEBNÍM OBDOBÍ

2.1. Zpravodajství ČRo musí vždy plnit úplnou informační úlohu. A to před volbami, během volební kampaně i při volbách samotných. Události spojené s politiky, kandidáty a jejich stranami nelze zamlčovat. Je ale nutné v každém jednotlivém případě důkladně posoudit relevanci informace nebo prohlášení, o kterém informujeme, abychom se nestali jen nástrojem propagace a prezentace příslušného politického subjektu nebo kandidáta.

2.2. Pro posouzení relevance je potřeba posoudit zejména následující kritéria:

-význam události, informace nebo prohlášení v kontextu s dalším aktuálním děním

-míra, v jaké daná informace nebo návrh může reálně ovlivnit život posluchačů a realitu v kraji, v ČR nebo ve světě

-u návrhů politických subjektů nebo kandidátů míru, v jaké má kandidát nebo subjekt reálnou šanci svůj návrh prosadit - zda jde o záležitost, která může spadat do jeho kompetence (ať už před volbami,

nebo bezprostředně po nich), zda disponují dostatečnou podporou pro prosazení takových názorů (např. dle důvěryhodných předvolebních průzkumů) apod.

-jaký je dosavadní politický význam strany, hnutí nebo sdružení vzhledem k počtu mandátů ve sněmovně, v senátu, v krajských a místních zastupitelstvech atd. V případě jednotlivých kandidátů je nutné posoudit, jaký je jejich politický a společenský význam.

2.3. ČRo nereferuje o předvolebních akcích stran a kandidátů (mítinky, spanilé jízdy, zábavné večery apod.), pokud na nich nedojde k události nadstranického významu. Je ale nezbytné hlavní předvolební mítinky relevantních stran redakčně monitorovat a případně na nich pořídit zvukový záznam.

2.4. Zvláště obezřetně přistupuje ČRo ve vysílání k informování o aktivitách extremistů. Jakákoliv akce extremistických subjektů je součástí jejich předvolební kampaně. Platí to např. i pro „pochody městy“. ČRo neinformuje o místě a čase takových akcí. Stejně jako u ostatních případů je však monitoruje a do vysílání zařadí informace o nich pouze v případě, že při nich došlo k události nadstranického významu. Takové vysílání editor vždy konzultuje s šéfredaktorem.

2.5. U všech zpráv a příspěvků, ve kterých vystupují volení představitelé (poslanci, ministři, zastupitelé, primátoři, starostové, jejich zástupci apod.), musí být uvedena jejich stranická příslušnost (v případě různých nezávislých subjektů s dlouhými názvy stačí zobecnění typu „nezávislý“ nebo „z nezávislého sdružení“) - a to bez ohledu na to, jestli daná osoba kandiduje nebo se chystá kandidovat i v nejbližších volbách. Stranická příslušnost samozřejmě musí být uvedena i u všech osob, které kandidují v příslušných volbách. Posluchač musí takovou informaci dostat, aby věděl, že vyjádření může být motivováno snahou ovlivnit voliče. Toto ustanovení se nevztahuje na situace, kdy je politická příslušnost respondenta pro dané vyjádření jednoznačně irelevantní. V případě pochybností editor konzultuje situaci s šéfredaktorem.

2.6. Zvláště obezřetně je potřeba přistupovat k peticím, demonstracím, shromážděním, iniciativám a dalším podobným akcím a aktivitám. Redaktor u nich vždy musí ověřit, jestli skutečným cílem není propagace politického subjektu nebo jednotlivého kandidáta. I v takovýchto případech je možné informace odvysílat, pokud splňují výše uvedená kritéria (viz 2.2.).

3. VYVÁŽENOST VYSÍLÁNÍ O POLITICKÝCH STRANÁCH A KANDIDÁTECH

3.1. Úlohou ČRo není nějakou stranu, skupinu nebo jednotlivce podporovat či naopak někoho potlačovat. Zpravodajství ČRo musí reflektovat rozložení sil, jaké si strany a kandidáti svou činností získaly. ČRo nevytváří dění ani se ho nesnaží usměrňovat, ale přesně zrcadlí skutečnost.

3.2. Za vyváženost vysílání zodpovídá šéfredaktor stanice. V období od 20. 8. 2012 poskytuje šéfredaktor vedoucímu projektu volebního vysílání týdenní přehled všech vystoupení jednotlivých kandidátů a představitelů kandidujících politických stran, která přesáhla 90 sekund.

4. ZVEŘEJŇOVÁNÍ PŘEDVOLEBNÍCH PRŮZKUMŮ A ANKET

4.1. ČRo nenatáčí a nevysílá ankety, které by se týkaly předpokládaných výsledků voleb či preferencí jednotlivých kandidátů, protože nemají statisticky vypovídací hodnotu. Ankety týkající se preferencí jednotlivých stran nebo kandidátů nezveřejňujeme ani na webových stránkách ČRo nebo jednotlivých stanic. Tento zákaz se vztahuje i na profily a stránky ČRo a stanic na sociálních sítích.

4.2. ČRo může informovat o výsledcích předvolebních průzkumů, musí k nim ale přistupovat obezřetně a dodržovat zejména následující zásady:

-citovat je možné jen oficiální průzkumy seriózních a zavedených agentur, které garantují náležité standardy při sběru a vyhodnocení dat (např. CVVM, STEM, Factum Invenio, SC&C). Pokud ČRo bude mít k dispozici vlastní průzkum, věnuje mu samozřejmě primární pozornost.

-nikdy se nespolehneme na interpretaci výsledků průzkumu poskytnutou organizací, od které výsledky pocházejí. Měli bychom vždy znát sami metodu výzkumu, otázky, výsledky a trendy.

-výsledky průzkumu je vždy potřeba zasadit do kontextu - srovnání s minulými průzkumy, konkurenčními průzkumy, dalšími trendy. Zvláště obezřetně je potřeba zacházet s průzkumy, jejichž výsledky jsou v rozporu s trendy, aniž by to mělo adekvátní a přesvědčivé vysvětlení.

-nepoužíváme formulace, které by výsledkům dávaly větší váhu a důvěryhodnost, než si zaslouží. Měli bychom uvádět, že výsledky „naznačují“, ne že „prokazují“ nebo dokonce „jsou dokladem“.

-vždy uvádíme název agentury, která průzkum provedla, a jméno subjektu, který průzkum zadal.

Uvádíme také informaci, ve kterém období agentura sbírala data - v této souvislosti je vhodné poukázat na události a okolnosti, které od té doby mohly mít na veřejné mínění významný vliv (např.

"Agentura průzkum provedla v březnu - ještě před tím, než Mladá fronta Dnes zveřejnila odposlechy lobbisty Janouška.")

-informujeme o chybě měření - především v souvislosti s těsnými rozdíly ve výsledcích.

5. PRAVIDLA PRO ZVANÍ HOSTŮ DO VYSÍLÁNÍ

5.1. V předvolebním období platí zpřísněný režim pro přístup kandidátů, představitelů politických stran a jejich veřejných podporovatelů do publicistických, ale i lifestyleových pořadů (včetně formátů talk show, různých porad, debat s odborníky apod.). Výše uvedené osoby v předvolebním období nejsou zvány do pořadů, ve kterých mohou mít prostor k sebe prezentaci bez toho, aby byl adekvátní prostor poskytnut i oponentním stanoviskům a názorům (resp. konkurenčním stranám nebo kandidátům). Sebe prezentací se přitom nemyslí jen propagace politických názorů a stanovisek - toto ustanovení se vztahuje i na prezentaci odbornosti nebo "lidské stránky" kandidátů.

5.2. Hostům ve vysílání ani dalším respondentům v žádném případě neklademe otázky typu „koho půjdete volit“ nebo „kterou politickou stranu preferujete“ ani žádné otázky, které by mohly podobné výpovědi vyvolat. Pokud host v živém vysílání bez ohledu na moderátorem položenou otázku začne propagovat či naopak kritizovat některého z politiků či některou ze stran, je moderátor povinen okamžitě zasáhnout, případně i přerušit rozhovor.

5.3. Omezení okruhu hostů podle tohoto článku platí bez výjimek od 20.8.2012, je ale vhodné, aby šéfredaktoři, editoři a dramaturgové v jeho duchu přiměřeně postupovali s okamžitou platností (u hostů, o kterých je jejich politická aktivita známa už nyní, i před uzavřením kandidátek). Za vyváženost vysílání po celou dobu odpovídá šéfredaktor.

5.4. Omezení okruhu hostů podle tohoto článku se nevztahuje na pořady aktuální publicistiky, i v nich ale musí být dodržována zásada vyváženosti (viz výše).

6. VYSÍLÁNÍ BEZPROSTŘEDNĚ PŘED VOLBAMI

6.1. Podle zákona o volbách do Senátu PČR a do krajských zastupitelstev nesmějí média informovat 3 dny před zahájením voleb o preferencích kandidujících politických stran, hnutí a koalic. Totéž platí pro případné druhé kolo senátních voleb.

7. VYSÍLÁNÍ BĚHEM VOLEB

7.1. ČRo nevysílá v průběhu voleb žádné vlastní ani převzaté komentáře, které by se jakýmkoliv způsobem týkaly politických stran a kandidujících subjektů. Nevysílá také žádné volební prognózy, a to ani v případě, že by je jiný sdělovací prostředek zveřejnil. Jakékoliv zpravodajství týkající se politických stran, hnutí, sdružení a kandidátů musí být konzultováno a schváleno šéfredaktorem příslušné stanice (pozor na záměrné „na poslední chvíli odhalené“ skandály politických stran, kandidátů apod.). Ve vysílání neinformuje o jakékoliv případné agitaci kandidujících subjektů.

7.2. Výše uvedené ustanovení se nevztahuje na informace o obecných pravidlech účasti voličů, stran a kandidátů ve volbách, o mechanice voleb a na informace o počtu voličů, kteří se už k volbám dostavili. Ani v těchto příspěvcích ale nesmí být (ani jako názorný příklad) uveden nebo zmíněn název konkrétní politické strany nebo kandidáta.

8. ZÁVAZNOST TĚCHTO PRAVIDEL

8.1. Tato pravidla jsou součástí základních pracovních pravidel ČRo. Jejich případné porušení bude u zaměstnanců považováno za závažné porušení pracovní kázně s příslušnými pracovními právními důsledky a u externistů za důvod k ukončení spolupráce.

8.2. Pokud není v textu uvedeno jinak, tato pravidla platí od 1. 5. 2012 pro všechny zaměstnance a spolupracovníky ČRo.

Tomáš Pancíř

23. 4. 2012

8.2. Smlouva o dílo

SMLOUVA O DÍLO

Uzavřená dle § 536 a násl. zákona č. 513/1991 Sb. (Obchodní zákoník) v platném znění

Český rozhlas

Zřízen zákonem č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu
nezapisuje se do obchodního rejstříku
se sídlem: Vinohradská 12, 120 99 Praha 2
IČ: 45245053 DIČ: CZ45245053
číslo účtu: 1001040797/5500
Zastoupená: Mgr. René Zavoralem, náměstkem generálního ředitele ČRo

(dále jen „objednatel“)

a

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta sociálních věd
se sídlem: Smetanovo nábřeží 6, 110 00, Praha 1
IČ: 00216208
DIČ: 001-00216208
Bankovní spojení: Komerční banka, a.s.
Číslo účtu: 85033011/0100
Zastoupená: PhDr. Jakubem Končelíkem, PhD., děkanem FSV UK

(dále jen „zhotovitel“)

(objednatel a zhotovitel dále také jako „smluvní strany“)

se dohodli na uzavření této smlouvy o dílo

I. PŘEDMĚT SMLOUVY

- 1.1. Předmětem této smlouvy je ze strany zhotovitele závazek k vypracování odborné analýzy vyslovující se k vybraným částem vysílání Českého rozhlasu v období před krajskými a senátními volbami konanými v říjnu 2012 (návrh zadání analýzy vč. podrobného popisu předmětu analýzy je přílohou č. 1 této smlouvy; informace o dostupnosti prepisů příslušných částí analyzovaných pořadů jsou součástí přílohy č. 2 této smlouvy).
- 1.2. Zhotovitel se zavazuje vypracovat pro objednatele předmětnou analýzu za podmínek uvedených v této smlouvě.
- 1.3. Objednatel se zavazuje tuto analýzu převzít a zaplatit za ni zhotoviteli způsobem stanoveným touto smlouvou.
- 1.4. Místo dodání – sídlo objednatele: Rada Českého rozhlasu, Český rozhlas, Vinohradská 12, 120 99 Praha 2 analýza bude dodána v listinné podobě na výše uvedenou adresu a v elektronické podobě na adresu: rada-cro@rozhlas.cz
- 1.5. Osobou zodpovědnou za dodání je Mgr. Radim Wolák, CEMES

1.6. Osobou zodpovědnou za převzetí je Bc. Tomáš Ratiborský, předseda Rady Českého rozhlasu.

II. PARAMETRY ANALÝZY

- 2.1. Odborná analýza, jejíž vypracování je předmětem této smlouvy o dílo, má sloužit jako odborný podklad k posouzení, zda si ČRo v rámci svého vysílání počínal v souladu s povinnostmi média veřejné služby uvedenými v zákoně č. 484/1991 sb., o Českém rozhlasu a v Kodexu Českého rozhlasu. Podrobné parametry analýzy jsou obsaženy v příloze č. 1 této smlouvy.
- 2.2. Analýza bude kromě odborné analýzy uvedené v předchozím odstavci rovněž odpovídat na otázku, zda ČRo ve zkoumaných pořadech postupoval v souladu s vlastním dokumentem „PRAVIDLA PŘEDVOLEBNÍHO VYSÍLÁNÍ ČESKÉHO ROZHLASU – KRAJSKÉ A SENÁTNÍ VOLBY 2012“ (dokument z 23. dubna 2012 je k dispozici na: media.rozhlas.cz/_binary/02684600.doc).
- 2.3. Výsledky analýzy budou zpracovány do podoby závěrečné písemné zprávy, která bude předána objednateli v podobě uvedené v části „Parametry analýzy“ přílohy č. 1 této smlouvy. Zhotovitel se zavazuje použít ke zpracování analýzy všech dostupných zdrojů.

III. TERMÍN REALIZACE A PŘEDÁNÍ DÍLA

- 3.1. Zhotovitel se zavazuje realizovat výzkum a předat výzkumnou zprávu objednateli do **15. 9. 2013**.

IV. CENA

- 4.1. Celková cena předmětného výzkumu je stanovena jako smluvní ve výši:

197 000 Kč (slovy jedno sto devadesát sedm tisíc korun českých) bez DPH

Cena je rozdělena na dvě části, a to cenu za část kvantitativní ve výši 78 000 Kč (slovy sedmdesát osm tisíc korun českých) bez DPH a cenu za část kvalitativní ve výši 119 000 Kč (slovy sto devatenáct tisíc korun českých) bez DPH.

- 4.2. K ceně bude připočtena DPH dle platných právních předpisů.
- 4.3. V odměně za zpracování analýzy jsou zahrnuty veškeré náklady zhotovitele, které vynaloží za účelem zpracování analýzy.

V. PLATEBNÍ PODMÍNKY

- 5.1. Objednatel uhradí konečnou cenu výzkumu na základě daňového dokladu vystaveného zhotovitelem. Daňový doklad bude vystaven na základě podpisu této smlouvy. Splatnost daňového dokladu je 14 dní od data jeho doručení objednateli.

VI. SANKCE

- 6.1. Pokud bude objednatel v prodlení s úhradou ceny dle článků IV. a V. této smlouvy, je povinen zaplatit zhotoviteli smluvní úrok z prodlení ve výši 0,05 % z dlužné částky za každý den prodlení.
- 6.2. Při nedodržení termínu předání analýzy (dle bodu 3.1.této smlouvy) je zhotovitel povinen zaplatit objednateli smluvní pokutu ve výši 0,05 % z ceny díla za každý den prodlení. Nedotčena zůstávají práva smluvních stran na náhradu škody nad rámec smluvní pokuty a odstoupení od smlouvy podle příslušných ustanovení Obchodního zákoníku.

VII. ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

- 7.1. Pokud není ve smlouvě výslovně uvedeno jinak, řídí se smluvní strany příslušnými ustanoveními zákona č. 513/1991 Sb., Obchodního zákoníku.
- 7.2. Smlouvu je možné měnit a doplňovat pouze formou písemných číslovaných dodatků odsouhlasených a podepsaných oprávněnými zástupci obou smluvních stran.
- 7.3. Tato smlouva je vypracována ve 4 výtiscích, z nichž 2 výtisky obdrží objednatel a 2 výtisky obdrží zhotovitel.
- 7.4. Tato smlouva nabývá platnosti a účinnosti dnem podpisu oprávněných zástupců obou smluvních stran.
- 7.5. Pro případ sporu vzniklého mezi smluvními stranami bude rozhodným právem právní řád České republiky. Smluvní strany si dále v souladu s ustanovením § 89a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád sjednávají jako místně příslušný obecný soud podle sídla objednatele.
- 7.6. Nedílnou součástí této smlouvy jsou:
Příloha č. 1 – Zadání analýzy
Příloha č. 2 – Dostupnost přepisů analyzovaných pořadů

V Praze dne
Za zhotovitele

.....
.....
.....

V Praze dne
Za objednatele

.....
Mgr. René Zavoral
náměstek generálního ředitele ČRo

Návrh koncepce analýzy vysílání Českého rozhlasu v období před krajskými a senátními volbami konanými v říjnu 2012**Zadavatel:** Rada Českého rozhlasu (ČRo)**Realizátor:** CEMES FSV UK

Realizační tým:

Prof. PhDr. Jan Jirák, Ph.D.

Mgr. Vlastimil Nečas

PhDr. Tomáš Trampota, Ph.D.

PhDr. Lenka Vochocová

Mgr. Radim Wolák

Koordínátor projektu ze strany CEMES:

Mgr. Radim Wolák, wolak@fsv.cuni.cz, 737 132 180

V reakci na poptávku formulovanou Radou ČRo navrhujeme koncipovat a realizovat analýzu předvolebního vysílání Českého rozhlasu v období před krajskými (12. a 13. října 2012) a senátními (12.–13. a 19.–20. října 2012) volbami konanými v říjnu 2012 následovným způsobem:

Analyzované období

1.–20. říjen 2012

Charakteristika analýzy

Předmětem zadání je analýza, jejímž cílem je popsat, nakolik si ČRo během stanoveného období v rámci svého vysílání počínal v souladu s povinnostmi média veřejné služby uvedenými v Zákoně 484/1991 sb. o Českém rozhlasu a v Kodexu Českého rozhlasu

Zásadní zřetel přitom bude brán k § 2 zákona 484/1991 sb. a k Preambuli a 6. článku Kodexu Českého rozhlasu, kde jsou vymezeny hlavní úkoly veřejné služby v oblasti rozhlasového vysílání vážící se zejména k problematice

- a) poskytování objektivních, ověřených, ve svém celku vyvážených a všestranných informací pro svobodné vytváření názorů;
- b) poskytování nestranného a nezávislého zpravodajství, informace, komentáře a analýzy.

Použité metody

Analýza bude kombinovat kvantitativní a kvalitativní postupy.

Kvantitativní obsahová analýza:

Rozsah: 1.–20. října 2012

Analyzovaná stanice: ČRo 1 – Radiožurnál

Analyzované pořady: hlavní zprávy (7:00), hlavní zprávy a Ozvěny dne (12:00–12:30), hlavní zprávy a Ozvěny dne (18:00–18:30) a hlavní zprávy a Stalo se dnes (21:00–21:30)

Analyzovány budou příspěvky tematicky vztažené ke krajským a senátním volbám. Sledovány budou standardní proměnné (téma, aktér, instituce, médium atd.), přidán bude též semi-kvalitativní ukazatel poskytnutého prostoru pro popisované subjekty za účelem posouzení objektivity/nestrannosti.

Kvalitativní analýza: kvalitativní textuální analýza, vycházející z analýz tvrzení (clame analysis), analýz rámcování (framing analysis) a postupů zakotvené teorie (grounded theory).

Rozsah: 1.–20. října 2012

Analýzovaná stanice: ČRo 1 – Radiožurnál

Analýzované pořady: Ranní interview (7:51–8:00), Dvacet minut Radiožurnálu (17:06–17:25), Ozvěny dne (publicistická část, polední i odpolední), Stalo se dnes (publicistická část)

Kvalitativní analýze bude z uvedeného materiálu podrobena:

5 komentářů od novinářů ČRo,

6 rozhovorů z relace Ranní interview,

6 rozhovorů z výše uvedených dalších publicistických relací,

(a to rozhovorů na nejdůležitější vnitropolitická témata a s výběrem v obou uvedených šesticích v poměru 3 rozhovory s politiky vládní koalice, 3 s politiky parlamentní opozice).

V případech potřeby mohou být zařazeny další pořady, výběr lze z opodstatněných důvodů upravit.

Další části analýzy:

Analýza všech krajských předvolebních diskusí ČRo vysílaných na stanici ČRo 1 – Radiožurnál („Volební speciál Martina Veselovského“ – vysílaný od 28. srpna do 8. října).

Analýza předvolebních vizitek politických stran připravených a prezentovaných Českým rozhlasem a analýza jejich pozice ve vysílání

Samostatnou část analýzy bude zhodnocení toho, zda ČRo ve zkoumaných pořadech postupoval v souladu s vlastním dokumentem „PRAVIDLA PŘEDVOLEBNÍHO VYSÍLÁNÍ ČESKÉHO ROZHLASU – KRAJSKÉ A SENÁTNÍ VOLBY 2012“ (dokument z 23. dubna 2012 je k dispozici zde media.rozhlas.cz/_binary/02684600.doc).

Podkladové materiály

Pro potřeby kvantitativní analýzy je nutné získat přepisy vybraných pořadů, pro kvalitativní analýzu pak také audio (případně i video záznamy) + informace o pozici pořadů ve vysílání – v případě vizitek politických stran. (Materiály dodá zadavatel.)

Parametry analýzy

Po teoretické a metodologické stránce bude předložena analýza v souladu se současnými standardy mediálních studií; závary budou formulovány do podoby písemné zprávy, která bude obsahovat

- a) teoretické zarámování analýzy (výklad pojmů, operacionalizace, atd.)
- b) metodická část (přesný popis využitých metod)
- c) hlavní závěry
- d) podrobné závěry
- e) seznam použité odborné literatury

Navržená cena

Kvantitativní část 78. 000 Kč (bez DPH)

Kvalitativní část 119.000 Kč (bez DPH)

(ceny jsou podstatné v případě, že realizátor dostane k dispozici všechny vyžádané materiály, pokud by si musel sám pořizovat přepisy, je nutné rozpočet o relevantní částku navýšit)

Datum odevzdání

30. září 2013